

سنجش وضعیت و شناسایی عوامل مؤثر بر مطلوبیت میادین و المان‌های شهری (نمونه موردی: شهر مریوان)

محمد دانا سالم^{۱*}، سوران منوچهری^۲، حشمت قیسوند^۳

مقاله پژوهشی

چکیده

مطلوبیت میادین شهری و المان‌های وابسته به آن، به‌عنوان یکی از اثرگذارترین سازه‌های مؤثر بر کیفیت فضاهای عمومی و سرزندگی شهری، نیازمند هماهنگی کمی و کیفی مؤلفه‌های مختلفی است که بایستی در یک مجموعه هماهنگ توسط مدیران شهری در نظر گرفته شوند. پژوهش حاضر نیز با این هدف در شهر مریوان با دیدی زمینه‌محور به منظور ترسیم وضعیتی شفاف از مطلوبیت این عناصر، جهت تبدیل شدن به مبنای سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی مدیران شهری در راستای ارتقای کیفیت محیطی، انجام گرفته است. پژوهش کاربردی حاضر بر مبنای روش، توصیفی-تحلیلی و از لحاظ نوع، کمی-کیفی بوده و جهت گردآوری داده‌ها، در بخش نظری از منابع اسنادی و در بخش عملی از پیمایش مبتنی بر مصاحبه، مشاهده و توزیع پرسش‌نامه بهره‌گرفته شده است. در بخش کمی با توزیع پرسش‌نامه و تجزیه و تحلیل آن‌ها با آزمون‌های آمار استنباطی و شاخص‌های توصیفی (t نمونه‌ای و میانگین و مد پاسخ‌ها) سعی بر شناسایی مطلوبیت میادین و المان‌های وابسته بر مبنای شاخص‌های تعریف شده و در بخش کیفی بر مبنای مصاحبه نیمه‌ساختاریافته و تجزیه و تحلیل آن با تکنیک کدگذاری باز و سپس، بهره‌گیری از توزیع پرسش‌نامه استخراج شده در راستای تأیید و تعمیم مبتنی بر بهره‌گیری از معادلات ساختاری، سعی بر شناسایی علل و عوامل مؤثر بر وضعیت موجود مطلوبیت و کارایی این عناصر در محیط شهری است. همچنین، جامعه آماری پژوهش مبتنی بر مدیران شهری، متخصصان علمی و آگاهانی از میان شهروندان شهر مریوان می‌باشد که به روش هدفمند تعیین گردیدند. یافته‌های پژوهش نشان دادند که مطلوبیت میادین شهری شهر مریوان و المان‌های وابسته به آن‌ها از لحاظ هر سه شاخص مورد بررسی مبتنی بر کیفیت طراحی، معماری و عملکرد (میانگین ۲،۵۸)، اجتماعی-اقتصادی (میانگین ۲،۴۲) و زیست‌محیطی (میانگین ۲،۱۹) و ۳۳ متغیر وابسته به آن‌ها در وضعیت نامناسبی قرار دارد. همچنین، مجموعه‌ای از عوامل، مبتنی بر ضعف مدیریت تخصص‌گرا و کارآمد در حوزه شهری، ضعف در تأمین و کمبود منابع مالی مدیریت سیما و منظر شهری (مؤثرترین عوامل)، تأکید بر فرم و غفلت از معنا و مفهوم در طراحی میادین و المان‌ها، درهم‌ریختگی بافت کالبدی فضاهای عمومی و ضعف در مدیریت مشارکتی و مشارکت‌گرایی شهروندان در ارتقای کیفیت محیطی فضاهای عمومی شهری، بر ناپایداری و ناکارآمدی میادین و المان‌های وابسته به آن‌ها در ارتقای حس سرزندگی و عملکرد مطلوب، اثرگذار هستند.

جغرافیا و آمایش شهری- منطقه‌ای
بهار ۱۴۰۵، سال ۱۶، شماره ۵۸
تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۰۴/۲۷
تاریخ بازنگری: ۱۴۰۴/۰۷/۲۸
تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۸/۲۶
انتشار آنلاین: ۱۴۰۴/۰۹/۲۲
صفحات: ۶۵-۹۲

واژه‌های کلیدی:
فضاهای عمومی، میادین و
المان‌های شهری، شهر مریوان.

مقدمه

فضاهای عمومی، عناصر اصلی زندگی شهری بوده (Djezzar and Bada, 2023:192) و نقش حیاتی در شکل‌دهی به محیط‌های شهری دارند و به‌عنوان مکان‌های حیاتی برای تعامل اجتماعی، بیان فرهنگی، فعالیت اقتصادی و تفریح، عمل می‌کنند. این فضاها از جمله؛ پارک‌ها، میادین و خیابان‌ها به شخصیت و هویت یک شهر کمک می‌کنند (Qurraie, 2023:363). میادین، قلب تپنده شهرها و نقطه کانونی عملکردهای اجتماعی-اقتصادی آن‌ها به-

^۱ - استادیار گروه معماری، واحد مریوان، دانشگاه آزاد اسلامی، مریوان، ایران (نویسنده مسئول)

^۲ - دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران.

^۳ - دانشجوی کارشناسی ارشد، گروه معماری، واحد مریوان، دانشگاه آزاد اسلامی، مریوان، ایران.

dana.salem@iau.ac.ir

mariwan1368@gmail.com

Heshmat mari1222@gmail.com

شمارمی‌روند (Alves et al, 2017:38). به باور جمیل و حسین (۲۰۲۳) و زاگروبا و همکاران (۲۰۲۰)^۱، میادین، مهمترین عنصر ساخت فضایی شهر و محیط ساخته شده هستند و در طراحی و ساخت آن‌ها بایستی، تأثیرات غیرقابل انکار اقتصادی، اجتماعی و محیطی‌شان در نظر گرفته شود. چنانچه، سرزندگی محیط شهری را بدین معنی که فرم شهر، چگونه تداوم عملکردهای حیاتی و ارضای نیازهای بیولوژیکی انسان‌ها را ممکن می‌سازد (پورحیدر شیرازی، ۵، ۱۴۰۰) و فرم، فضا، فعالیت و زیبایی‌شناختی در هم آمیخته می‌شوند (Ghasemi et al, 2019:2) تا فضایی خلاق، پویا و سرزنده را ایجاد نمایند (حسین‌زاده و علیزاده، ۱۳۹۹: ۱۵)، تعریف نماییم. میادین شهری به مانند سایر عناصر فضاهای عمومی، عامل افزایش سطح کیفیت و سرزندگی محیط شهری هستند (Mehta, 2014:55). در همین ارتباط، ارتوران^۲ میدان‌ها را به‌عنوان شریان حیاتی شهرها تعریف کرد و آن‌ها را مرکز زندگی اجتماعی و فرهنگی توصیف نمود: ایشکلار (۲۰۱۷) نیز، نماد شهر سرزنده را حضور فعال شهروندان در میادین و گره‌های تجمع اصلی آن می‌داند. از سویی دیگر، تبدیل این فضاهای عمومی به‌عنوان مکان‌هایی معنادار، نیازمند بهره‌گیری از نشانه، المان‌ها و حجم‌های شهری با کیفیت است که در تلفیق با میادین، بتوانند سبب آمیختگی و تعامل انسان با فضاهای عمومی شوند (یوسفی و همکاران، ۱۳۹۳: ۷۳). المان‌های شهری، نقش چشمگیری در شکل‌گیری، تغییر و بازتولید هویت شهری دارند و از زمینه‌های ظهور نشانه‌ها و نمادها هستند (عابدوست، ۱۳۹۹: ۱۹). میادین شهری و المان‌های وابسته به آن‌ها در شکل‌گیری تصویر ذهنی و ذهنیت بخشی به شهر، نقش و جایگاه ویژه‌ای دارند و عملاً چهره‌ظاهری شهر را به نمایش می‌گذارند؛ بنابراین، ارزیابی نحوه تجربه و درک این فضاها، می‌تواند به‌عنوان یکی از مهمترین معیارهای سنجش میزان موفقیت یا عدم موفقیت یک فضای شهری مطرح شود (قهری و درس‌خوان، ۱۴۰۱: ۹۲). بدیهی است در صورتی که فضاهای شهری از کیفیت مطلوبی برخوردار نباشند، تاثیر سوئی بر جنبه‌های گوناگون زندگی شهری به‌ویژه؛ حیات مدنی، تعاملات اجتماعی و سلامت روحی و جسمی شهروندان خواهند داشت؛ لذا تعریف میدان به‌عنوان یک فضای شهری زنده و شناسایی عوامل مطلوبیت آن مهم جلوه می‌کند (حقیریان و همکاران، ۱۳۹۲: ۳۹).

در این راستا، پژوهش حاضر به بررسی وضعیت مطلوبیت کارکردی و عملکردی میادین و المان‌های وابسته به آن‌ها در شهر مریوان به‌عنوان یکی از شهرهای استان کردستان پرداخته‌است. شهر مریوان یکی از شهرهای مهم این استان در اسناد بالادستی توسعه‌ای با توانمندی‌های تجارت و گردشگری است. شهری که به‌واسطه جمعیت‌پذیری و مهاجرت روستاییان پیرامون آن با گسترش فیزیکی بالایی، روبه‌رو است؛ بنابراین، این شهر در راستای انجام ماموریت و نقش‌های در نظر گرفته شده و نیز، پاسخگویی به نیازهای شهروندان و جمعیت مهاجر زیاد، بایستی به ایجاد فضاهای با کیفیت عمومی و ایجاد یک محیط سرزنده بپردازد چرا که ارتباط مستقیم و معنی‌داری، میان سرزنده و باکیفیت بودن فضاهای عمومی و توسعه گردشگری شهری و پیوند و وابستگی شهروندان به محیط شهری وجود دارد.

در سال‌های اخیر، ارزیابی میدان‌های شهری به‌عنوان یکی از شاخص‌های کیفیت فضاهای عمومی در تعامل با مؤلفه‌های ادراکی، اجتماعی و فرهنگی شهروندان مورد توجه قرار گرفته است. میدان‌ها دیگر صرفاً عناصر کالبدی نیستند بلکه به‌عنوان فضاهایی میان‌ذهنی عمل می‌کنند که حافظه جمعی، تجربه زیسته و نمادهای شهری را در

¹ Jameel and Hussien

² Zagroba et al

³ Erturan

⁴ Işiklar

خود جای می‌دهند. در شهرهایی مانند مریوان که با رشد جمعیت، مهاجرت‌های بسیار و تنوع فرهنگی مواجه‌اند، میدان‌ها می‌توانند نقش مهمی در بازسازی انسجام اجتماعی و تقویت تاب‌آوری شهری ایفا کنند. طراحی این فضاها بایستی با رویکرد زمینه‌محور و مبتنی بر الگوهای بوم‌محورانه مبتنی بر خلاقیت و نوآوری انجام‌شود تا پاسخگوی نیازهای متنوع شهروندان باشد. المان‌های وابسته نیز، بایستی از منظر معنا و مفهوم، نشانه‌شناسی و زیبایی‌شناسی بررسی شوند تا به شکل‌گیری تصویر ذهنی مثبت از شهر کمک کنند. توجه به شاخص‌هایی مانند: حس امنیت، خوانایی فضایی و جذابیت بصری در ارزیابی مطلوبیت میدان‌ها ضروری است. میدان‌هایی که تعاملات چندسطحی میان شهروندان، گردشگران و محیط را تسهیل می‌کنند و بیشترین ظرفیت را برای تبدیل شدن به گره‌های هویتی و عملکردی دارند. در این راستا، تحلیل چندبُعدی مطلوبیت میدان‌های شهری مریوان، می‌تواند زمینه‌ساز سیاست‌گذاری‌های دقیق‌تر و ارتقای کیفیت زندگی شهری باشد. حرکت در این مسیر نیز در وهله اول، نیاز به شناخت جامع وضع موجود و افزایش آگاهی‌های مبتنی بر واقعیت‌های میدانی دارد؛ بنابراین، در پژوهش حاضر، برآنیم که با شناسایی جامع وضعیت اثرگذاری کارکردی و عملکردی میدانی شهری مریوان و المان‌های وابسته به آن، منطبق بر اصول سرزندگی شهری و پایداری میدانی، تصویری جامع و شفاف از عوامل مؤثر بر تحقق میدانی پایدار و اثرگذار شهری در شهر مریوان را ارائه‌دهیم.

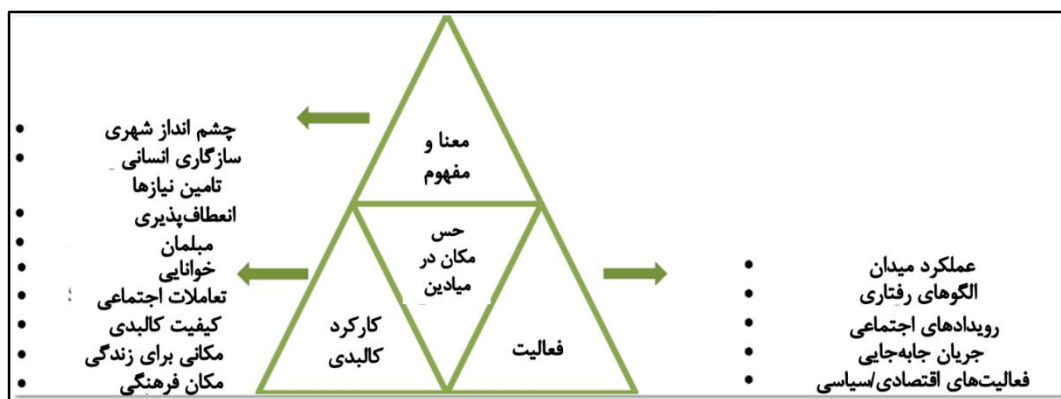
در این راستا، سؤال اصلی پژوهش مبتنی بر این مطلب می‌باشد که؛ وضعیت مطلوبیت و پایداری میدانی و المان‌های وابسته به آن‌ها در شهر مریوان به چه نحوی است؟ و مهمترین عوامل مؤثر بر رقم‌خوردن وضعیت مطلوبیت اثرگذاری، کدامند؟

مبانی نظری

در ارتباط با چگونگی تعریف فضاهای عمومی شهری، به‌طور گسترده پذیرفته شده است که «عمومی بودن» کیفیت کلیدی فضاهای عمومی شهری (Alwah et al, 2022:25) و «اجتماع‌پذیری» نقش اصلی آن‌ها است (Zhu et al, 2025:2). در این میان، فضاهای باز وسیعی که دارای محدوده‌ای، محصور یا کمابیش معین هستند و در کنار راهی یا در محل تقاطع آن‌ها قراردارند یا فضایی که نقش جمع‌کردن خانه‌ها، عناصر شهری و محله‌ای را داشته‌باشد، میدان نامیده می‌شود (حاجی‌زاده، ۱۴۰۱: ۵). مهمترین کارکردهای میدانی، فراهم کردن فرصتی برای شهروندان جهت گذراندن وقت با یکدیگر، رفع نیازهای شان و انعکاس فرهنگ آن منطقه است (Önder, 2002, 96). فضاهای باز عمومی، همچون؛ میدان در شهر، اجازه حرکت و فعالیت را به افراد می‌دهد و آن‌ها را از محدوده فضای خصوصی بیرون کشیده و با هم مرتبط می‌سازد و زمینه مشارکت مردم و همبستگی و تعامل اجتماعی را فراهم می‌آورد (پور حیدری و رفیعیان، ۱۴۰۱: ۲۸). میدان، عرصه نمایشی است برای زندگی یک شهر که از حرکت، کوشش و تلاش برای زندگی و سرزندگی شهروندان خبر می‌دهد (فروت‌نراد و زمانی، ۱۴۰۱، ۱۲۹). میدانی شهر، نقاط کانونی طراحی شهری هستند (Barchino et al, 2018:1322). بر این اساس، طراحی و ساخت میدانی شهری و المان‌های وابسته به آن‌ها، بایستی بر مبنای اصول پایداری بوده تا بتوانند، تاب‌آوری اقتصادی و اجتماعی و در نهایت ارتقای حس سرزندگی شهری را موجب شوند (Javadi, 2016:361). میدان‌ها، مکان‌های عمومی هستند که برای گردهمایی و انواع فعالیت‌ها و مراسم فراهم شده‌اند؛ بنابراین، میدان به‌عنوان یک فضای تعاملی باید الزامات و جنبه‌های فیزیکی (اندازه، فرم، مبلمان، دسترسی و...) را برآورده کند (Horayangkura, 2012:32). کیفیت مبلمان به-

طور قابل توجهی بر کیفیت فضایی میدان‌ها تأثیر می‌گذارد و در نتیجه مطلوبیت تصویر ذهنی را که مردم از محیط درک می‌کنند، افزایش می‌دهد. چیدمان عناصر مبلمان نیز در میدان‌ها می‌تواند بر نقش اجتماعی میدان تأثیر بگذارد. برای ایجاد هویت محلی برای میدان‌های شهری، طراح باید به تولید مبلمان ویژه و منطبق برای میدان توجه کند (Hajmirsadeghi et al, 2012:40). میدان‌های عمومی شهری بایستی در مکانی مناسب واقع شوند که دسترسی‌های متعددی به مسیرهای ترافیکی و حمل‌ونقل داشته و به مسیرهای عابر پیاده نزدیک باشند (Zeka, 2011:15). جذابیت و زیبایی میدان‌های شهری ارتباط نزدیکی با سرزندگی شهری دارد. زیبایی میدان شهری باعث ایجاد راحتی بصری برای کاربران می‌شود و پیوند عاطفی بین میدان و مردم ایجاد می‌کند. زیبایی یک میدان شهری، می‌تواند شامل: محوطه‌سازی، نور و رنگ، تزئین و مبلمان، یادبودها و مجسمه‌ها باشد (Erem, and Sener, 2008:55). همچنین، طراحی و ساخت میادین، بایستی بتواند به تأمین آسایش اقلیمی (منطبق بودن بر شرایط آفتاب، باد، تغییرات دما و...) برای بهره‌برداران منجر شود (Setaih et al, 2013:22).

فضاهای شهری موفق به‌ویژه میدان‌های شهری، اغلب از نظر این‌که آیا از نظر اجتماعی برای مردم جذاب هستند یا خیر؟ ارزیابی می‌شوند. اجتماعی بودن، به احساسات و عواطف مردم نسبت به یک فضا اشاره دارد (حس مکان) و وقتی افراد احساس می‌کنند آن فضا منطبق بر نیاز و سلیقه آن‌ها است، ترجیح می‌دهند از آن برای مدت طولانی‌تر و دفعات بیشتری، استفاده کنند. برنامه‌ریزان شهری و معماران، به‌طور کلی باید اهمیت خواسته‌های مردم را که نه تنها فیزیکی، بلکه ذهنی نیز هستند، در نظر بگیرند (Dadashova, 2022:11). طراحی خوانای میدان‌ها بر حس مکان کاربران تأثیر می‌گذارد. یک میدان با طراحی خوب باید نوعی راحتی، آرامش، شادی و انگیزه را برای شرکت در تعاملات غیرفعال و فعال به همراه داشته باشد؛ علاوه بر این که حس کشف را برای کاربران فراهم می‌کند تا آن‌ها را به مکان، بیشتر وابسته کند. حس مکان، ارتباط مستقیمی با دل‌بستگی به مکان دارد که در آن انسان با میدان رابطه ذهنی و عاطفی برقرار می‌کند (Najafi and Sharif, 2011:6). اصول تحقق حس مکان در طراحی و اجرای میادین موفق شهری در شکل زیر، آورده شده است.

شکل ۱: اصول تحقق حس مکان در میادین موفق شهری

منبع: (Gill, 2004:22)

میدان‌های شهری باید برای همه افراد از گروه‌های سنی مختلف طراحی شده و ایمن و مطمئن باشند تا بتوانند، افراد را از گروه‌های سنی مختلف، مانند: کودکان، زنان و سالمندان، جذب کنند. میادین بایستی با مطلوبیت کالبدی

مناسب (اندازه و فرم)، زمینه‌های حضور و فعالیت مردم و انعطاف‌پذیری در فعالیت‌ها (اقتصادی، برگزاری رویدادهای اجتماعی) را فراهم آورند (Javadi, 2016:365; Erem, and Şener, 2006:55). از دیدگاه لینچ، میدان‌های عمومی به-عنوان گره‌ها، مکان‌های تصمیم‌گیری در بافت شهری و همچنین، نقاط مکثی که خاطرات آن مکان را تقویت می‌کنند، توصیف شده‌اند. ادارک مبتنی بر حواس، تأکید بر هویت عملکردی و منحصربه‌فرد بودن، دسترسی آسان، استفاده برای تقویت، غنی‌سازی، حفظ پیوستگی هرچه بیشتر بافت خیابان، پیچیده‌تر کردن و متنوع‌سازی آن و کمک به ظهور خیابان‌های پویا و جذاب، اصول اساسی در میادین مطلوب شهری از دیدگاه وی محسوب می‌شوند (Dadashova, 2022:24). ایمنی، اجتماعی شدن، تنوع و انعطاف‌پذیری، اجتناب از تضاد سبک‌ها، اصالت در المان و بناها، نامنظم بودن شکل، منطبق بودن اندازه با ارتفاع ساختمان‌های اطراف و آزادی و راحتی در مرکز میدان، مهمترین اصول یک میدان مطلوب از دیدگاه معمار و شهرساز برجسته کامیلو سیتته می‌باشد. همچنین، تمرکز بر آسایش، راحتی، دسترسی پیاده، مکان‌هایی برای ملاقات، مکان‌هایی برای فعالیت‌های روزانه و شبانه و فضای سبز و چشم‌انداز زیبا نیز، اصول اساسی یک میدان مطلوب از دیدگاه معمار برجسته، جان جیهل است (Margareta Ingrid, 2024).

در این فضای شهری، عرصه بر مسیر و سکون و مکث بر حرکت غلبه دارد (پورحیدی و رفیعیان، ۱۴۰۱: ۳۲) اما در تضاد با این توصیف، میدان در عهد مدرنیسم با انقطاع از زمینه تاریخی و جغرافیایی، تغییر ماهیت داده و در یک دگردیسی ناخوشایند به عنصری به نام «فلکه» تبدیل شده که دیگر جنبه اجتماعی ندارد (رحیمی، ۱۳۹۸: ۲۷) و از پیاده‌محوری و حضور جمعیت به سواره‌محوری و حل مسئله ترافیک و جابه‌جایی، تغییر نقش داده‌است (کریمی‌آذر و طورانداز، ۱۳۹۷: ۸۶). اعتصامیان و همکاران (۱۳۹۸) بر موقعیت جغرافیایی مناسب و مرکزیت میادین (همگرایی مسیرهای عبوری مردم) و تنوع کاربری‌های عمومی در اطراف آن‌ها به‌منظور پرهیز از تک-عملکردی بودن در مطلوبیت میادین شهری تأکید دارند (اعتصامیان و همکاران، ۱۳۹۸: ۱۲۱). پورحیدی و رفیعیان (۱۴۰۱) با برجسته‌سازی اهمیت و ثبات نامگذاری میادین در ایجاد و تداعی خاطره‌های فردی و جمعی، بیان می‌کنند که میدان‌ها باید به‌گونه‌ای طراحی و نام‌گذاری شوند که علاوه بر نشان دادن هویت شهر، کالبد وجودی سالیان دراز شهرها را نیز به نمایش بگذارند (پورحیدی و رفیعیان، ۱۴۰۱: ۳۲). میادین با رویکردی مدیریتی یکپارچه مبتنی بر اولویت‌دادن فرم بر عملکرد، کل‌نگر، زمینه‌گرا و مشارکت‌جویانه به ابزاری برای توسعه شهری و عرصه‌ای هویت‌ساز و انعطاف‌پذیر بدل می‌گردد (نورالهی و رازقی، ۱۴۰۱: ۶).

شکل ۲: میادین سنتی (قرارگاه‌های اجتماعی) در برابر فلکه‌های امروزی (هدایت‌کننده عبور و مرور)، از چپ: میدان امام اصفهان و میدان گنجعلی خان کرمان.

منبع: (شهابی نژاد و امین‌زاده، ۱۳۹۱)

¹ Camilo Sitte

² Jan Gehl

شکل ۳: بازسازی میدان از تأکید بر حمل و نقل بر پیاده‌مداری و انسان‌محوری در آمریکا
منبع: (Dadashova, 2022, 11).

میدان به همان اندازه که دارای تقاضاهای عملکردی مشخص است، دارای بُعد هنری و آموزشی نیز هست. میادین آموزش‌محور هستند و می‌توان با طراحی و ساخت المان‌های مرتبط با فرهنگ و پیشینه بومی در راستای حفظ و ارتقای فرهنگ و هویت شهری به آموزش شهروندان نیز پردازند (حاجی‌زاده، ۱۴۰۱: ۵). طراحی المان‌های میادین، بایستی با شرایط اقتصادی و اجتماعی و هویت شهرها، مطابق باشد (آزادی‌زاده و مهردانش، ۱۴۰۱: ۳۶۳). نورپردازی مناسب، مکان‌یابی مناسب، متناسب‌بودن با کارکرد میدان و تنوعی از المان‌های نمایشی (صرفاً جنبه نمایشی-هنری و زیبایی)، بیانی (بیان مطلب خاص) و عملکردی (جهت خدمت‌رسانی مانند ایستگاه اتوبوس و...) در میدان و پیرامون آن‌ها جهت منحصربه‌فرد شدن المان‌ها، مورد نیاز است (نیکدل و آرام، ۱۴۰۰: ۳). هویت میدان، می‌تواند شلوغ، پرهیاهو، آرام و ساکت، عملکردی یا نمایشی باشد اما هرگز، نباید فضایی بدون رویداد باشد. فضا، بایستی دارای مقیاس انسانی باشد به این معنی که نه خیلی بزرگ باشد که تماس بصری با اطراف ضعیف شود و نه خیلی کوچک که در آن احساس ترس از مکان تنگ به انسان، دست دهد (حقیریان و همکاران، ۱۳۹۲: ۶۰). ایجاد میادین و المان‌های منحصربه‌فرد وابسته به آن‌ها، لازمه ایجاد هویت و شخصیت ویژه و جلب توجه به آن است که جذابیت میادین را افزایش داده؛ به برند و نمود توسعه گردشگری شهری تبدیل کرده و حرکتی در راستای جلوگیری از تبدیل شدن میادین به فضاهای فراموش‌شده و بدون هویت می‌باشد (Jameel and Hussien, 2023: 236).

در یکی از اولین مطالعات مرتبط با مطلوبیت میادین شهری، مونتیگومیری (۱۹۹۸) معیارهای موفقیت زیر را برای این فضاهای شهری، پیشنهاد کرد: پیچیدگی، الگوهای حرکتی متنوع، ترکیبی از کاربری‌های اصلی، اقتصاد قوی، زندگی خیابانی پر جنب و جوش، ساعات کاری متنوع، گزینه‌های حمل و نقل در دسترس، خوانایی، قابلیت تصویرسازی و نقشه‌برداری شناختی (تصویر ذهنی مطلوب) (Gezer and Qurraie, 2021: 45).

ارتوران^۱ (۲۰۱۱) موفقیت میادین را در کارکرد عملگرایانه آن‌ها مبتنی بر برآورده کردن نیازهای متنوع شهروندان در مدت زمانی کوتاه، برمی‌شمارد. مدیریت میدان‌های شهری، نیازمند برنامه‌ریزی دقیق و اتخاذ رویکردی مشارکتی و عملگرایانه است؛ بنابراین، شهرداری‌ها باید استراتژی‌های جامع مدیریت میدان شهری (USM) را تدوین کنند و ابعاد کلیدی مؤثر بر اثربخشی آن‌ها را مشخص نمایند (Gezer and Qurraie, 2021, 12). بر این اساس، کوشاچی^۳

¹ Montgomery

² Erturan

³ kuşakci

(۲۰۲۵)، با مطرح کردن رویکرد مدیریت میدان شهری (USM) که رکن اصلی آن شهروندمحوری و مشارکت‌گرایی است، ویژگی‌هایی را که میادین موفق باید داشته باشند؛ تصویر و هویت، جاذبه‌ها و مقاصد، امکانات رفاهی، طراحی انعطاف‌پذیر، استراتژی فصلی، دسترسی، جداره و میانه مناسب، امنیت و زیبایی، محیط‌زیستی بودن و نگهداری مناسب، نقش محوری مدیریت سواره و پیاده و کارکرد اقتصادی برمی‌شمارد. در این مطالعه تأکید می‌شود که با اولویت‌دادن به رویکردهای شهروندمحور و استفاده از مدل‌های ارزیابی قوی، شهرها می‌توانند اطمینان حاصل کنند که میدان‌های آن‌ها سرزنده، در دسترس و پاسخگو به نیازهای جوامع خود باقی می‌مانند. پاودل و پنت (۲۰۲۳)، در مطالعه خود، شهرنشینی سریع و بدون برنامه و فقدان مدیریت مشارکتی را عامل درهم‌ریختگی بافت کالبدی فضاهای عمومی و نامطلوب‌شدن کارکرد و عملکرد میادین شهری در این بافت ناسازگار در منطقه مورد مطالعه بیان می‌کنند. همچنین، نتایج پژوهش جمیل و حسین (۲۰۲۳)، نشان داد که طراحی میادین و المان‌های خلاقانه و نامگذاری متناسب آن‌ها توانسته، تصویر ذهنی افراد و گردشگران تازه‌وارد به بغداد در ارتباط با فضای امنیتی و نظامی را تغییر داده و موجب برندسازی برای شهر گردد. در مطالعه داداشوا (۲۰۲۲)، از دسترسی، برآورده کردن نیازهای اجتماعی، هویت‌بخشی، روشنایی و نور، زیبایی‌شناسی، تجهیزات و مبلمان و فضای پیرامون، مهمترین عوامل مؤثر بر مطلوبیت میادین نام برده می‌شوند. همچنین، این نتیجه حاصل گردیده که نیاز شهرهای معاصر و مدرن امروزی، تأکید بر آسایش و انطباق نیازها و علائق انسانی با میادین شهری و کارکردهای آن‌ها می‌باشد تا تأکید بر فرم ظاهری و نیازهای مرتبط با عبور و مرور انسان و خودرو. زاگروبا و همکاران (۲۰۲۰) در نتایج مطالعه خود بر نامناسب بودن بازسازی میدان تاریخی مورد مطالعه به‌واسطه عدم گنجاندن هویت تاریخی و بومی شهر در تطابق با مدرن‌سازی طراحی به‌عنوان عامل نامناسب‌شدن عملکرد و کارکرد میدان و خارج شدن آن از حالت مرکزیت اجتماعی رسیده‌اند.

در مطالعه یزدانی و همکاران (۱۴۰۲)، از بی‌توجهی مسئولین شهری به بهره‌گیری از هنرهای جنبشی و تأکید بر هنرهای عمومی ایستا مبتنی بر مجسمه و تندیس‌ها در المان‌های میادین شهری به‌عنوان عامل عدم اثرگذاری مطلوب المان‌های میادین شهری اردبیل، نام برده می‌شود. در نتایج پژوهش نورالهی و رازقی (۱۴۰۱)، در ارتباط با باززنده‌سازی یکی از میادین تاریخی رشت، بی‌توجهی به تاریخ و قدمت میدان، موجب شده تا مداخلات صورت‌گرفته موجب تضعیف کیفیت هویتی، محتوایی و منظر میدان گردد. جعفری جلی و همکاران (۱۴۰۰) نیز، در مقاله‌ای به انتقاد از نحوه بازسازی یکی از میادین تاریخی شهر اصفهان که در آن تأکید بر فرم و ظاهر و اصلاح پیاده‌روها بوده و مدیران و طراحان از توجه به معنا و مفهوم مبتنی بر افزایش خاطره‌انگیزی، حیات اقتصادی و رضایت اهالی مغفول شده‌اند، پرداخته‌اند.

بررسی سوابق مطالعاتی پژوهش نشان می‌دهد که همواره دید تک‌بعدی و تک‌کارکردی بر طراحی و ساخت میادین و المان‌های وابسته و بازآفرینی آن‌ها غلبه داشته و این در حالی است که تحقق میادین مطلوب و پایدار با توان اثربخشی در حوزه سرزندگی شهری، نیاز به وجود سطح مناسبی کمی و کیفی از تمامی مشخصه‌ها و مؤلفه‌های اثرگذار در ابعاد اقتصادی، اجتماعی، طبیعی و عملکردی است و دید تک‌بعدی و غفلت از سایر مؤلفه‌ها موجب عدم

¹ Urban Square Management

² Paudel and Pant

³ Jameel and Hussien

⁴ Dadashova

⁵ Zagroba et al

ایجاد یک میدان موفق و سرزنده می‌گردد. اصلی که در پژوهش حاضر مورد تأکید بوده و ارزیابی جامع؛ چندوجهی و زمینه‌محور، جایگزین دید صرفاً کالبدی در مطلوبیت میداین، گردیده است. همچنین، روش تحقیق ترکیبی (کمی-کیفی) با بهره‌گیری از پرسش‌نامه ساخت‌یافته و مصاحبه‌های نیمه‌ساختارمند، امکان تحلیل چندلایه از تجربه شهروندان، متخصصان و مدیران شهری را فراهم کرده است؛ رویکردی که در مطالعات پیشین، کمتر به‌صورت هم‌زمان و هدفمند به‌کار گرفته شده است.

روش پژوهش

پژوهش کاربردی حاضر به‌لحاظ روش، توصیفی-تحلیلی از حیث ماهیت، کمی-کیفی و با گردآوری داده‌ها در بخش نظری با منابع اسنادی و در بخش عملی به‌روش پیمایشی، انجام شده است. جامعه آماری پژوهش را متخصصان علمی (تحصیل‌کردگان رشته‌های مرتبط با مدیریت شهری، معماری و طراحی شهری و دارای تحصیلات عالی، بومی-بودن و دارای مطالعات مشابه در سطح منطقه)، شهروندان آگاه (افراد از انجمن‌های مردم‌نهاد فرهنگی و اجتماعی با تحصیلات دانشگاهی مرتبط) و مدیران شهری (مسئولین مرتبط با مدیریت شهری با سابقه مدیریت و اشتغال بیش از ۵ سال و تحصیلات دانشگاهی عالی در شهرداری، فرمانداری و مسکن و شهرسازی) تشکیل می‌دهند که با روش نمونه‌گیری غیراحتمالی و هدفمند مبتنی بر تکنیک گلوله‌برفی، در بخش کمی؛ ۷۶ نفر انتخاب و پرسش‌نامه‌های محقق‌ساخته، برگرفته‌شده از مطالعات مرتبط ذکرشده در بخش نظری پژوهش؛ دربرگیرنده متغیرهای مرتبط با سنجش وضعیت مطلوبیت میداین و المان‌های وابسته در شهر مریوان مبتنی بر دید پایداری و سرزندگی (جدول ۱) در قالب طیف پنج‌گانه لیکرت (۱-کاملاً نامناسب.....۵-کاملاً مناسب)، در اختیار آن‌ها قرار داده شد. داده‌ها با شاخص‌های مد و میانگین از آمار توصیفی و تی‌تک‌نمونه‌ای از آمار استنباطی، تجزیه و تحلیل گردید. در مرحله بعد و در بخش کیفی نیز به‌منظور تعیین چرایی و عوامل مؤثر بر رقم‌خوردن وضعیت موجود مطلوبیت میداین و المان‌های وابسته به آن در شهر مریوان، نیاز به انجام مصاحبه‌های هدفمند با اعضای از همین گروه‌ها (تشکیل تیم دلفی) بود که با تحقق اشباع نظری در انجام ۲۴ مصاحبه نیمه‌ساختارمند و تجزیه و تحلیل این مصاحبه‌ها با تکنیک کدگذاری باز انجام پذیرفت. بدین معنی که جملات پس از پیاده‌سازی به‌عنوان واحدهای مبنا انتخاب شدند و سپس، نکات و یا عبارات کلیدی در هر جمله که در واقع نشان از تأکید مصاحبه‌شونده دارد؛ استخراج گردید. این نکات و عبارات کلیدی در واقع، کدهای مشابه این مصاحبه‌ها هستند که تلفیق آن‌ها منجر به ایجاد متغیرهایی می‌گردد که عینی‌ترین عوامل مؤثر بر وضعیت مطلوبیت میداین شهری مریوان در ارتقای حس سرزندگی شهری را شکل-می‌دهند و سپس این متغیرها نیز در قالب مفاهیم کلی‌تر براساس اشتراکات معنایی، جای‌گرفتند.

در مرحله بعد، به‌منظور تأیید و تعمیم یافته‌های حاصله، پرسش‌نامه مرتبط استخراج و در اختیار جامعه آماری پژوهش (۷۶ نفر بخش اول) قرار گرفت. پاسخ‌های ارائه‌شده نیز در قالب مدلی که با دیدگاه تیم دلفی پژوهش، تدوین گردید در نرم‌افزار «Smart PIs» مورد آزمون تحلیل ساختاری قرار گرفت. روایی (صوری، محتوایی و ظاهری) پرسش‌نامه مرحله اول با تأیید متخصصان علمی و توزیع ۱۵ پرسش‌نامه به‌عنوان پیش‌آزمون و پایایی حاصله برابر ۰.۷۸، مورد تأیید قرار گرفت و روایی و پایایی مرتبط با پرسش‌نامه بخش دوم نیز (تعیین عوامل مؤثر) در خروجی‌های مدل در ادامه آورده شده است. در این پژوهش با جمع‌بندی مطالعات پیشین و شاخص‌های به‌کارگرفته‌شده، مطلوبیت میداین شهری و المان‌های وابسته به آن‌ها با دید پایداری و اصول سرزندگی در فضاهای عمومی شهری،

در قالب سه شاخص زیست‌محیطی، اقتصادی- اجتماعی و طراحی، معماری و عملکردی و دربرگیرنده ۳۱ متغیر مرتبط به شرح جدول (۱)، مورد سنجش قرار گرفت.

یافته‌ها و بحث

در ابتدا و در بخش اول در ارتباط با سنجش وضعیت مطلوبیت میادین و المان‌های شهری شهر مریوان، یافته‌ها به شرح جدول زیر (۱)، نشان می‌دهد که به غیر از متغیر وضعیت لبه زمین در شاخص طراحی، معماری و عملکردی و متغیر تنوع فعالیت و مشاغل در شاخص اقتصادی در تمامی متغیرهای دیگر، میانگین‌های محاسبه‌شده کمتر از حد متوسط (میانگین ۳) بوده است و مد پاسخ‌ها نیز برابر با عدد (۲) به معنی شرایط نامناسب و عدد (۱) به معنی شرایط کاملاً نامناسب می‌باشد. معنی‌داری محاسبه‌شده در آزمون خی دو، کمتر از آلفای ۰,۰۵ هم برای تمامی متغیرها، نشان از همگرایی و هماهنگی در اعتقاد پاسخگویان به وضعیت نامناسب در ارتباط با وضعیت میادین شهری شهر مریوان و المان‌های مرتبط با آن‌ها در شاخص‌های مورد بررسی است. در میان متغیرهای اندازه‌گیری‌شده، متغیرهای رعایت آسایش اقلیمی و بهره‌گیری از مواد قابل بازیافت در شاخص زیست‌محیطی؛ نور و روشنایی (تجهیزات، تناسب نور با کارکرد میدان، نورپردازی نماد و المان‌ها، نورپردازی کف، شدت و تنوع نور و..)، کمیّت و کیفیت مبلمان و المان میادین و خیابان پیرامون، ترکیب هنر در میادین و المان‌ها (بهره‌گیری از هنرهای موزیکال و جنبشی در المان‌های میادین) و ورودی‌های جذاب و دعوت‌کننده در شاخص طراحی، معماری و عملکردی و متغیرهای خاطره‌سازی جمعی (برگزاری رویدادهای جمعی (فرهنگی، هنری و..)) در شاخص اقتصادی و اجتماعی دارای کمترین میانگین‌های حاصله در بازه میانگین‌های کمتر از ۲ تا ۲,۱ بوده‌اند؛ به عبارتی، وضعیت مطلوبیت میادین در این متغیرها به نسبت سایر متغیرها، نامناسب‌تر می‌باشد.

در ارتباط با متغیرهایی که وضعیت مطلوبیت آن‌ها در سطح رضایت‌بخش، ارزیابی شده؛ لازم به ذکر است که در متغیر خط زمین که لبه برخورد بنا با زمین را خط زمین می‌نامند و بیانگر چگونگی ارتباط با زمین است در پیرامون میادین شهری مریوان، بناها به نسبت دارای خط ترازوی با زمین هستند و پله‌ها جهت اتصال به بناهای پیرامون، کمتر به کارگرفته شده‌اند اما در مقابل در دیگر متغیر مرتبط؛ یعنی رعایت خط آسمان، میانگین محاسبه‌شده برابر مقدار نامناسب ۲,۶۲ محاسبه شده که این وضعیت به واسطه وجود بناهایی با ارتفاعات مختلف به‌ویژه در حوزه میادین اصلی و تجاری شهر مریوان می‌باشد. مناطقی که به واسطه ورود سرمایه‌ها دارای بناهای تجاری بلندمرتبه و در مقابل بناهای قدیمی زیادی هستند که موجب ایجاد یک نوع درهم‌ریختگی و عدم تعادل در مطلوبیت خط آسمان گردیده‌است. در ارتباط با متغیر تنوع فعالیت‌های اقتصادی میادین؛ شهر مریوان دارای این تنوع بوده و پذیرای مناسبی برای فعالیت‌های اقتصادی و تجاری است و این امر نیز با توجه به نقش گردشگری و تجاری شهر، قابل توجیه می‌باشد. با توجه به تنوع اقلیمی در شهر مریوان (اقلیم مدیترانه‌ای) و وجود دوره‌های سرد و گرم طولانی در میادین و پیرامون آن‌ها، هیچ نشانه‌ای (برای مثال بهره‌گیری از پوشش گیاهی، فواره و منابع آب، مبلمان و سایه‌بان‌های مناسب و..) جهت تطبیق با این شرایط وجود ندارد و فقط آن‌چه که مد نظر طراحان و سازندگان بوده جنبه روانی عبور و مرور بوده و این وضعیت، موجب کمترین، ایستایی و سکون شهروندان می‌گردد که نتیجه این امر، فاصله‌گرفتن میادین از تبدیل شدن به قرارگاه‌های رفتاری و تعاملات اجتماعی خواهد بود. کمیّت و کیفیت نور و روشنایی (تجهیزات، تناسب نور با کارکرد میدان، نورپردازی نماد و المان‌ها، نورپردازی کف، شدت و تنوع نور و..) از

دیگر متغیرهای است که دارای کمترین میانگین حاصله می‌باشد. آن چه که به شدت در مصاحبه‌ها بر آن‌ها تأکید می‌شد و در مشاهدات میدانی نیز در میداین شهری مریوان و محورهای مواصلاتی به آن‌ها درک می‌گردد؛ عدم توجه به نور و اثرات آن در ارتقای کیفیت سرزندگی و نشاط فضاهای عمومی شهری است. درک از نور و نورپردازی، صرفاً جنبهٔ روشنائی ساده‌ای بوده که آن‌هم، بهره‌گیری نامناسب از نورهایی گاهاً متضاد و با شدت و خیرگی زیاد در میداین موجب شده‌اند تا این هدف هم به‌شيوهٔ مناسب، محقق نشود. تناسب معنایی در نورپردازی متناسب با نوع المان‌ها و کارکردهای میداین وجود ندارد، توجهی به مخاطبان و سلايق آن‌ها در بهره‌گیری از رنگ در میداین مشاهده نمی‌شود، ترکیب رنگ‌ها و هماهنگی و یکپارچگی ساختاری در سطح میداین وجود ندارد و بیشتر، شاهد درهم‌ریختگی و آلودگی نوری هستیم، از لحاظ خوانایی؛ نورپردازی میداین، نتوانسته که به عاملی در تسهیل جهت‌یابی منجر شود، ابزارها و تجهیزات نورپردازی بسیار فرسوده، مستهلک و قدیمی هستند و پیوستگی نورپردازی متناسب با ساختمان‌های پیرامون میداین در جهت ایجاد یک نوع هماهنگی و محصوریت در شب به چشم نمی‌خورد و در مجموع، آرامش بصری از نورپردازی میداین شهری مریوان و المان‌های وابسته به آن‌ها توسط شهروندان حس نمی‌شود که این وضعیت، قدر مسلم در ایجاد تصویرذهنی، حس تعلق و سرزندگی آن‌ها بسیار اثرگذار خواهد بود.

ترکیب هنر در طراحی و اجرای المان‌ها و میداین شهری مریوان، عنصر فراموش‌شده‌ای است که به شدت بر حس سرزندگی و نشاط اجتماعی شهروندان اثرگذار می‌باشد. بی‌توجهی به گرافیک شهری در میداین و المان‌ها، نصب المان‌هایی که کمترین ارتباطی را با فرهنگ و اجتماع منطقه دارند، عدم بهره‌گیری از نموده‌های هنری مبتنی بر صدا(موزیکال)، هنرهای جنبشی و موزیکال در میداین و المان‌های وابسته به آن و نیز تأکید بر هنر ایستا؛ یعنی تندیس و مجسمه‌ها، نشان‌می‌دهد که صرفاً، جنبهٔ عینی ساخت المان‌ها مدنظر بوده و مخاطب‌محوری و ارتباط اثرساخته‌شده با شهروندان نادیده گرفته شده‌است. در این ارتباط، همان‌طور که نتیجهٔ ارزیابی‌ها نیز، وضعیت نامناسب را مورد تأیید قرار داده؛ المان‌های میداین در کمترین هماهنگی با شرایط بومی و فرهنگی و اقتصادی شهر مریوان به‌عنوان شهری با قدمت فرهنگی بسیار طولانی قوم گرد، دارا بودن سنت‌ها و وقایع منحصربه‌فرد و مشاهیر برجسته و برندها و کارکردهای اقتصادی شهر مبتنی بر گردشگری، تجارت و کشاورزی(شهر مریوان برند تولید محصولات توت فرنگی، انگور دیم و صنایع دستی با ثبت جهانی) است. بایستی توجه داشت که در اجرای المان‌های شهری مریوان، سعی در ایجاد زیبایی بوده اما این زیبایی، بایستی توسط مخاطب درک و پذیرش گردد و مبتنی بر زمینه‌ای باشد که در آن قرار دارد. در همین ارتباط، ایجاد میداین و المان‌های خاطره‌ساز و تقویت‌کنندهٔ هویت شهروندان بومی منطقه از دیگر متغیرهایی است که با میانگین بسیار نامناسب، ارزیابی شده بود. آن چه که به‌وضوح در میداین و المان‌های شهر مریوان درک می‌شود؛ بی‌توجهی به این اصل است که مکان فیزیکی، زمانی دارای روح و معنا می‌گردد که با ایجاد ارتباط با شهروندان برای آن‌ها خاطره‌انگیز و هویت‌ساز باشد. میداین و المان‌های شهر مریوان، همان‌طور که در قبل بدان پرداخته‌شد؛ کمترین تناسب را با شرایط فرهنگی و بومی دارا هستند، این میداین به‌صورت پیوسته و مداوم از منظر تا نام آن‌ها، تغییر داده شده و این تغییرات مداوم، زمینه‌های ایجاد تصویر و خاطره را از میان می‌برد. میداین در شهر مریوان به‌واسطهٔ تأکید بر روانی عبور و مرور، قابلیت سکون اندکی را دارا بوده و همین امر، امکان تجمع و ایجاد و برگزاری رویدادهای جمعی و خاطره‌انگیز را از میان می‌برد و البته در مدیریت شهری مریوان هم، برگزاری رویدادهای جمعی در میداین و ایجاد المان‌های مرتبط و کاراکترسازی که

یادآور این رویدادها باشد؛ نادیده گرفته شده است. میداین شهری مریوان، قابلیت ایجاد خاطره را برای گروه‌ها و نسل‌های مختلف و تداوم در این خاطره‌سازی را به‌واسطه عدم انعطاف‌پذیری و به‌روزآوری در طراحی و اجرا، فقدان المان و عدم برگزاری رویدادها دارا نیستند. برداشت هم از المان‌ها، نصب تنها چند سردیس و مجسمه‌هایی از بزرگانی در حوزه‌های ادبیات است.

همان‌طور که در مطالب قبلی بدان پرداخته شد، نقش حرکتی و کنترل حرکت سواره و پیاده، مهمترین کارکرد میداین شهری مریوان می‌باشد اما آنچه که در ارزیابی‌ها، بدان پرداخته شده؛ نامناسب بودن وضعیت روانی عبور و مرور و جدایی سواره از پیاده و ایمنی و امنیت مرتبط با آن است که میانگین‌های این متغیرها، نامناسب ارزیابی شده‌اند. این وضعیت، برآیندی از تداخل حرکتی عابرین با تاکسی‌ها و بارترافیکی بیش‌ازحد به‌واسطه عدم وجود زیرساخت‌ها و خیابان‌های متناسب با بارترافیکی و افزایش جمعیت در شهر مهاجرپذیر مریوان، پارک‌های بسیار نامناسب خودروها و به‌ویژه خودروهای دستفروش مواد روزمره که در پیرامون میداین، کاملاً، حضورشان چشمگیر می‌باشد، عدم وجود تابلوهای هشداردهنده و یا سرعت‌گیرهای مناسب جهت هشدار به رانندگان، پیرامون میداین و زمانی که عابرین در حال عبور هستند و ضعف دسترسی به پل‌های عابر پیاده، می‌باشد.

از لحاظ فرمی، شکل، اندازه و آنچه که تناسب میداین شهری خوانده می‌شود؛ پاسخ‌ها، نشان از وضعیت نامناسب دارد. در همین راستا، لازم به ذکر است که شکل مدور شکل غالب و قطعی، تمامی میداین شهری شهر بوده که بیشتر، متمرکز بر روانی عبور و مرور و ایفای نقش فلکه‌ای است. همچنین، تناسب اندازه میداین نیز که بایستی با فضای پیرامون آن دارای سنخیت باشد به‌ویژه در میداین اصلی شهر به چشم نمی‌خورد. هرچند نفوذپذیری کالبدی به میداین شهری مریوان، نسبتاً مناسب ارزیابی شده اما نکته قابل تأمل، نامناسب بودن وضعیت نفوذپذیری بصری است که به‌واسطه وجود مسدودشدن دید افراد در میداین، عناصرلنگرگاهی و مهم شهر و قابل رویت از میداین به-سختی قابل مشاهده هستند و آلودگی بصری به‌واسطه وجود ماشین‌های دستفروش‌شان، نصب تابلوهای راهنما و تبلیغاتی و ایستگاه‌های تاکسی، در مکان‌هایی نامناسب، موجب سد دید شهروندان در میداین، گردیده است.

جدول ۱: وضعیت مطلوبیت متغیرهای مورد بررسی اثرگذاری میداین و المان‌های شهر مریوان در سرزندگی آن

شاخص	متغیر	میانگین	مد	معنی داری در آزمون خی دو
زیست-	استفاده از پوشش گیاهی	۲,۱۱	۲	۰,۰۰
محیطی	نگهداری و حفاظت از میداین	۲,۸۳	۲	۰,۰۷
	بهره‌گیری از مواد قابل بازیافت	۲,۰۹	۱	۰,۰۰
	رعایت آسایش اقلیمی	۱,۷۳	۱	۰,۰۰
طراحی، معماری و عملکردی	طراحی برای تمامی اقشار و گروه‌ها(رفت‌وآمد، ظاهر و..)	۲,۱۱	۱	۰,۰۰
	میدان دید و چشم‌انداز میداین	۲,۶۸	۲	۰,۰۰
	بازطراحی و به‌روزآوری مستمر میداین و المان‌های آن‌ها	۲,۵۷	۲	۰,۰۲
	استفاده از مصالح و بافت‌های متنوع و بادوام	۲,۳۲	۲	۰,۰۰
	نور و روشنایی(تجهیزات، تناسب نور با کارکرد میدان، نورپردازی نماد و المان‌ها، نورپردازی کف، شدت و تنوع نور و..)	۲,۰۳	۱	۰,۰۰
	رنگ میداین و المان‌های وابسته و یکپارچگی آن در سطح شهر	۲,۲۹	۲	۰,۰۰
	دسترسی(جدایی سواره و پیاده، دسترسی پیاده)	۲,۹۲	۲	۰,۰۰
	زیبایی(تنوع فرم، رنگ، چیدمان مناسب، مطلوبیت فرم و شکل و..)	۲,۵۹	۲	۰,۰۲
	لبه زمین	۳,۵۱	۳	۰,۰۶

شاخص	متغیر	میانگین	مد	معنی داری در آزمون خی دو
	وضعیت خط آسمان	۲,۶۲	۲	۰,۰۱۰
	کمیت و کیفیت مبلمان و المان خیابان پیرامون و میداین خوانایی (وجود تابلو و عناصر راهنما، نفوذپذیری بصری و...)	۱,۹۷	۱	۰,۰۰
	تأکید بر سکون تا حرکت (عدم تبدیل شدن میداین به فلکه)	۲,۸۶	۳	۰,۰۳
	تنوع فعالیت و مشاغل	۲,۷۲	۲	۰,۰۳
	تناسب (اندازه متناسب با محیط، سادگی فرم، تنگی و گشادی فضا، ترکیب عناصر مصنوع و طبیعی)	۳,۶۱	۴	۰,۰۱
	توان کنترل ترافیک و روانی عبور و مرو	۲,۹۲	۲	۰,۰۰
	ورودی های جذاب و دعوت کننده	۲,۷۹	۲	۰,۰۰۲
	یکپارچگی در طراحی و اجرا با محیط اطراف و خود میداین	۲,۰۳	۱	۰,۰۰
	ترکیب هنر در فضاها و المان ها (بهره گیری از هنرهای موزیکال و جنبشی در المان های میداین)	۲,۷۲	۲	۰,۰۱
	طراحی المان های منحصر به فرد در میداین منطبق با هویت و توان های منطقه و کارکرد محل	۱,۹۴	۱	۰,۰۰
	تقویت حس تعلق مکان	۲,۴۲	۱	۰,۰۰
	قدرت هویت سازی	۲,۳۷	۲	۰,۰۰
اجتماعی - اقتصادی	خاطره سازی جمعی (برگزاری رویدادهای جمعی (فرهنگی، هنری و...))	۲,۳۴	۲	۰,۰۰
	تعاملات اجتماعی (تبدیل شدن به یک قرارگاه رفتاری مانند فضاهای کانونی جهت تجمع افراد (غذاخوری، ایستگاه ها و...))	۱,۷۸	۱	۰,۰۰
	القای حس امنیت و آرامش	۲,۷۴	۲	۰,۰۰
	نام گذاری (ثبات، تناسب با شرایط اقتصادی و اجتماعی، پذیرش مردم محلی)	۲,۷۶	۲	۰,۰۶
		۲,۹۲	۲	۰,۰۱

منبع: (یافته های پژوهش، ۱۴۰۴)

جمع بندی پاسخ های ارائه شده به شرح جدول زیر (۲) در آزمون T تک نمونه ای، نشان می دهد که در هر سه شاخص مورد بررسی، میانگین محاسبه شده کمتر از حد متوسط و مطلوبیت مورد آزمون (۳) بوده، آماره T و هر دو حد بالا و پایین نیز، منفی هستند تا با توان با توجه به سطح معنی داری محاسبه شده با اطمینان به عدم مطلوبیت و اثرگذاری رضایت بخش میداین شهری شهر مریوان و المان های آن در ارتقای حس سرزندگی و ناتوانی در تحقق میداین پایدار و اثرگذار پی برد. کمترین، میانگین حاصله نیز به شاخص زیست محیطی اختصاص یافته که نشان از نبود دید پایداری در ساخت کالبدی فضاهای عمومی شهر مریوان و فقدان آینده نگری در عرصه مدیریت شهری است.

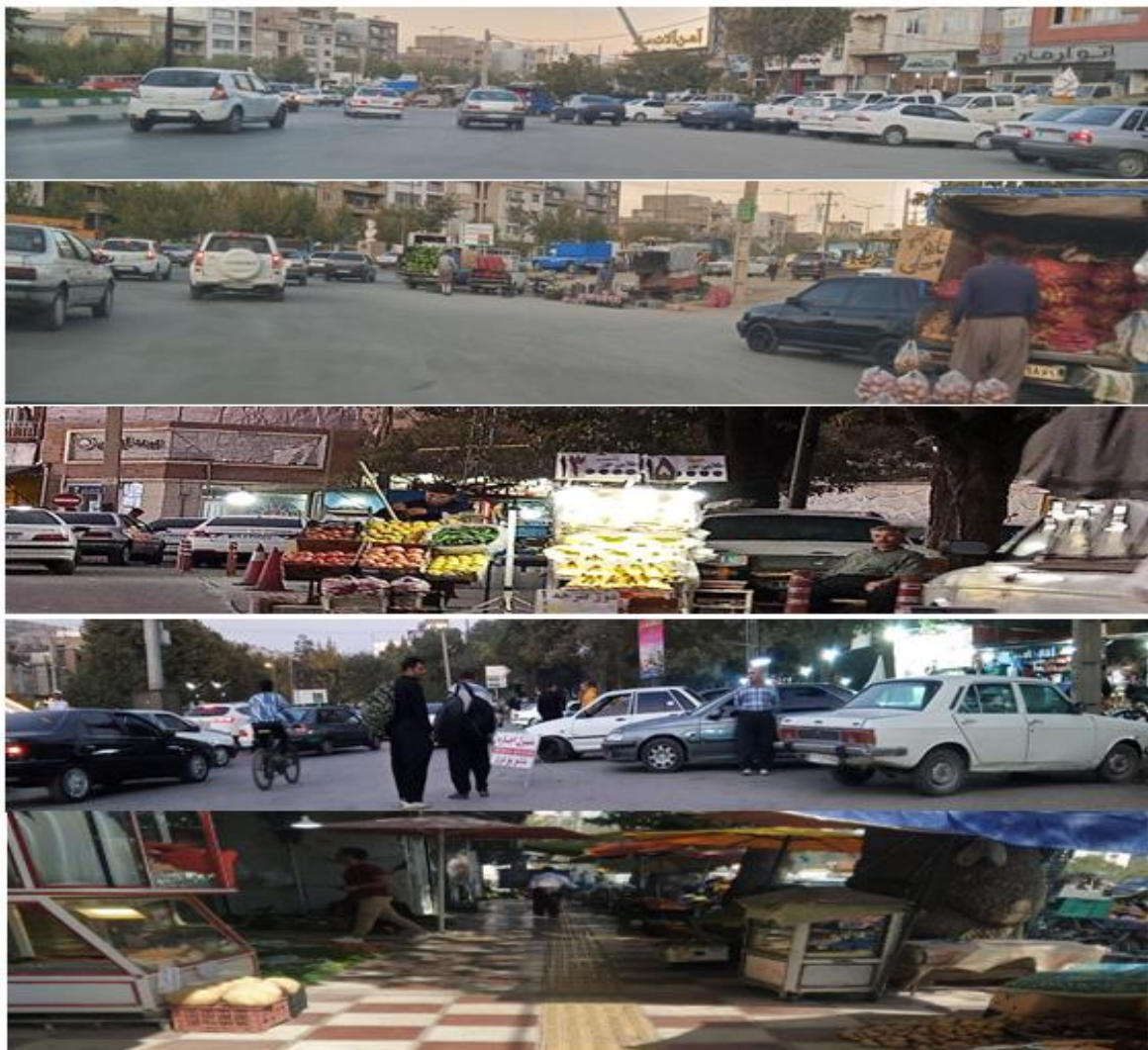
جدول ۲: سنجش وضعیت مطلوبیت شاخصه های مورد بررسی مطلوبیت میداین شهری و المان های وابسته به آن در شهر مریوان

وضعیت	مطلوبیت مورد آزمون: ۳ میانگین	درجه آزادی	سطح معنی داری	آماره T	شاخص های سنجش مطلوبیت میداین شهری و المان های وابسته به آن در سرزندگی شهری
نامناسب	۲,۱۹		۰,۰۰	-۵,۴۷	زیست محیطی
نامناسب	۲,۴۲		۰,۰۲	-۳,۸۷	اجتماعی-اقتصادی
نامناسب	۲,۵۸		۰,۰۸	-۲,۶۸	طراحی، معماری و عملکردی
نامناسب	۲,۳۹		۰,۰۱۹	-۴,۰۲	مجموع

منبع: (یافته های پژوهش، ۱۴۰۴)

شکل ۴: المان‌سازی با بار معنایی و شکلی نامناسب؛ المان کالسکه برای میدان معلم به‌عنوان متراکم‌ترین میدان شهر از لحاظ تراکم مدارس و دانش‌آموزان و المان کتاب برای میدان سرباز به‌عنوان یکی از میدان اصلی بازار و حمل‌ونقل شهر.
منبع: (یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۴)

شکل ۵: وجود دستفروشان و پارک اتومبیل‌ها در حاشیه میدان به‌عنوان عامل ناهنجاری منظر و دشواری عبور و مرور در میدان شهر مروان، تصویر آخر؛ ورودی‌های نامناسب و دارای درهم‌ریختگی فضایی میدان.
منبع: (یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۴)

شکل ۶: نصب سردیس یکی از نمادهای فرهنگی منطقه، بدون توضیح و بدون تناسب با نقش و کاربرد میدان مجاور، فرسودگی و بدون نورپردازی منبع: (یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۴)

شکل ۷: وضعیت بسیار نامناسب میدین شهری به‌منظور تداوم زیست شبانه، منبع: (یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۴)

شکل ۸: فقدان ایستگاه تاکسی و سرپناه مناسب در شلوغ‌ترین میدان و محل تاکسی‌های شهر، منبع: (یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۴)

شکل ۹: ضعف مبلمان به‌عنوان معضل اصلی میدین شهری مریوان و جانمایی نامناسب عناصر آن، منبع: (یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۴)

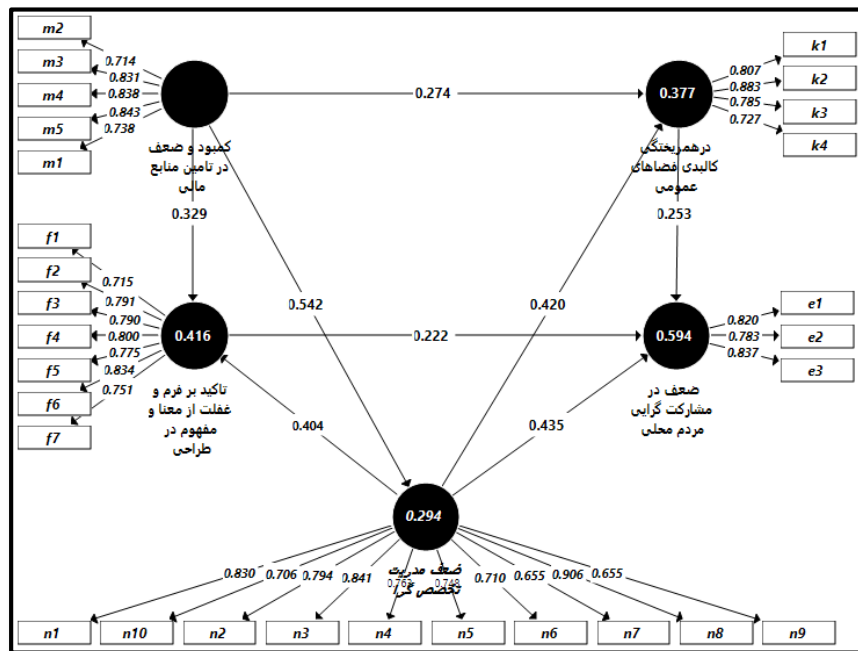
شکل ۱۰: نورپردازی نامناسب میداین نوروز به عنوان یکی از میداین اصلی و پرتراфик شهر مریوان، منبع: (یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۴)

شکل ۱۱: آلودگی بصری و گرافیک محیطی بسیارضعیف میداین شهری در شهر مریوان، منبع: (یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۴)

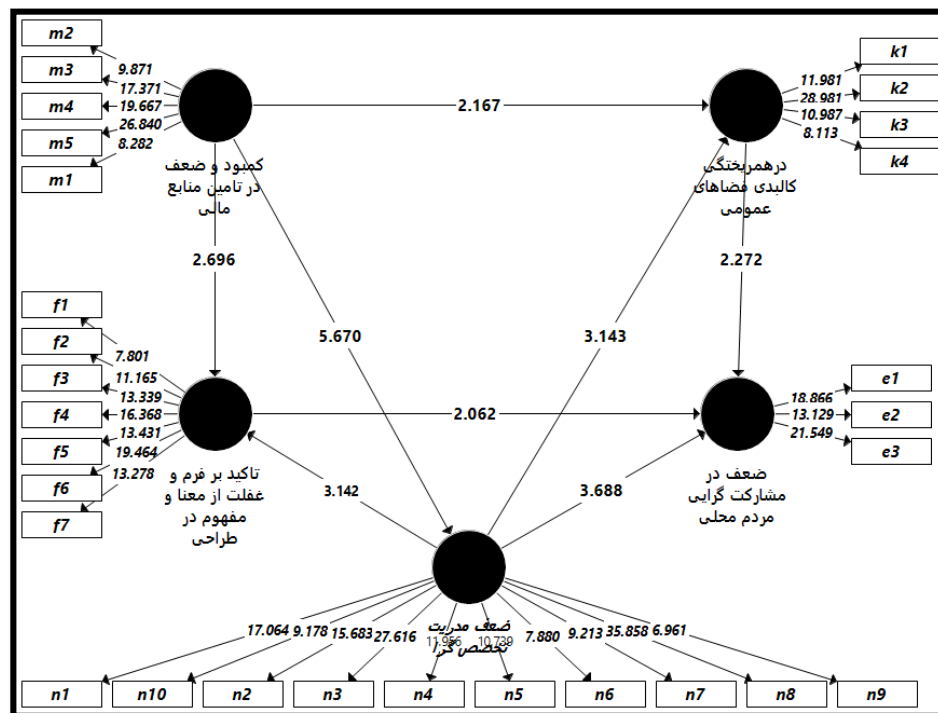
در ادامه به منظور مشخص نمودن مهمترین، عوامل مؤثر بر وضعیت نامناسب بودن اثرگذاری میداین شهری شهر مریوان و المان‌های وابسته با آن در کیفیت محیطی، مطابق با بخش روش تحقیق، مصاحبه‌های نیمه‌ساختارمند و تجزیه و تحلیل آن‌ها با تکنیک کدگذاری باز (احصاء کدهای کلیدی) انجام گرفت. مهمترین، نکات تأکید و برجسته در مصاحبه‌ها استخراج و کدهای مشترک در قالب متغیر و سپس مفاهیم کلی و انتزاعی‌تر، دسته‌بندی گردیدند و پس از توزیع در قالب پرسش‌نامه، پاسخ‌ها به منظور تأیید و تعمیم در قالب مدلی در نرم‌افزار «Smart PLS»، مورد آزمون قرار گرفت.

در ادامه، همان‌طور که در شکل زیر (۱۲)، نشان داده شده در تمامی متغیرها، مقدار بار عاملی به دست آمده بالاتر از مقدار مورد تأیید برابر ۰,۴ بوده تا بتوان با اطمینان اظهار کرد که مدل آزمون شده دارای روایی سازه بالایی است و متغیرهای استخراج شده (متغیرهای آشکار) قادر به تبیین عوامل نهانی مرتبط با خود بوده و می‌توانند تغییرات آن‌ها را تبیین نمایند. قدر مسلم، هرچه مقدار بار عاملی متغیرها بیشتر باشد، می‌توان به اثرگذاری بیشتر آن متغیر در ارتباط با سایر متغیرها در تشکیل عامل مرتبط با آن‌ها پی برد. همچنین مطابق با خروجی‌های مدل، ضرایب رگرسیونی مرتبط با اثرگذاری هر عامل (متغیرهای مکنون) بر دیگر عوامل نیز (مطلوبیت و معنی‌داری مسیرهای ترسیم شده)، دارای مقادیر مناسب در سطح معنی‌داری ۰,۵ هستند.

شکل ۱۲: مطلوبیت بارهای عاملی، ضرایب مسیرها و ضرایب R^2 : منبع: (یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۴)

همان‌طور که در شکل (۱۳) نیز، مشاهده می‌شود، آماره T برای تمامی متغیرهای آشکار و ارتباطات رگرسیونی عوامل نهان از مقدار مورد تأیید برابر ۱٫۹۶ در سطح معنی‌داری ۰٫۰۵، بیشتر بوده تا در سطح اطمینان ۹۵ درصد به تأیید این آماره و مسیرهای ترسیم‌شده نیز پرداخت.

شکل ۱۳: سطح معنی‌داری و آماره T در مدل آزمون‌شده، منبع: (یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۴)

در مرحله بعد نوبت به محاسبه و تأیید مقدار پایایی پاسخ‌های ارائه‌شده توسط دو ضریب آلفای کرونباخ و ضریب پایایی ترکیبی (CR) است که مقادیر محاسبه‌شده بیشتر از مقدار مطلوب مورد انتظار می‌باشد (۰,۷). در دیگر متغیر مورد بررسی نیز؛ یعنی میانگین واریانس استخراجی (AVE) که به معنای اعتبار همگرایی ابزار اندازه‌گیری است، مقادیر محاسبه‌شده از مقدار مورد انتظار (۰,۵) بیشتر هستند و این نشان از مطلوبیت بارهای عاملی بوده و بدین معنی است که متغیرهای سنجش‌شده، دقیقاً همان عامل مرتبط با خود را می‌سنجند.

جدول ۳: نتایج سنجش پایایی و روایی همگرا

عوامل	آلفای کرونباخ	پایایی ترکیبی	میانگین واریانس استخراجی
تأکید بر فرم و غفلت از معنا و مفهوم در طراحی	۰,۸۹۳	۰,۹۱۶	۰,۶۰۹
درهم‌ریختگی کالبدی فضاهای عمومی	۰,۸۱۵	۰,۸۷۸	۰,۶۴۴
ضعف در مدیریت مشارکتی و مشارکت‌گرایی شهروندان در ارتقای کیفیت محیطی فضاهای عمومی شهری	۰,۷۵۴	۰,۸۶۴	۰,۶۷۲
ضعف مدیریت تخصص‌گرا	۰,۹۱۰	۰,۹۱۳	۰,۵۷۵
کمبود و ضعف در تأمین منابع مالی	۰,۸۴۳	۰,۸۸۵	۰,۶۰۲

منبع: (یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۴)

در مرحله بعد، همان‌طور که مقادیر آورده‌شده در جدول زیر (۴)، نشان می‌دهد؛ مقادیر جذر AVE قرار گرفته بر روی قطر ماتریس همبستگی از مقادیر همبستگی آن با سایر متغیرها بزرگتر می‌باشد که این امر، نشان‌دهنده مناسب بودن روایی و اگرایی مدل بوده و نشان می‌دهد که متغیرها یا معرف‌ها، هر کدام سنجنده عوامل مرتبط با خود و متفاوت با سایر معرف‌ها در سنجش عوامل دیگر هستند.

جدول ۴: سنجش روایی و اگرایی از روش فورنل و لارکر

عوامل	تأکید بر فرم و غفلت از معنا و مفهوم در طراحی	درهم‌ریختگی کالبدی فضاهای عمومی	ضعف در مشارکت‌گرایی مردم ...	ضعف مدیریت تخصص‌گرا	کمبود و ضعف در تأمین منابع مالی
تأکید بر فرم و غفلت از معنا و مفهوم در طراحی	۰,۷۸۰				
درهم‌ریختگی کالبدی فضاهای عمومی	۰,۴۶۷	۰,۸۰۲			
ضعف در مدیریت مشارکتی و مشارکت‌گرایی شهروندان در ارتقای کیفیت محیطی	۰,۵۹۶	۰,۶۰۶	۰,۸۱۴		
ضعف مدیریت تخصص‌گرا	۰,۵۸۳	۰,۵۶۹	۰,۷۰۹	۰,۷۶۵	
کمبود و ضعف در تأمین منابع مالی	۰,۵۴۸	۰,۵۰۲	۰,۵۳۲	۰,۵۴۲	۰,۷۹۵

منبع: (یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۴)

به دنبال تأییدنمودن مدل در ارتباط با عوامل مؤثر بر عدم مطلوبیت میادین و المان‌های شهری شهر مریوان مبتنی بر حس سرزندگی و تحقق میادین پایدار، بایستی به تفسیر و توضیح ارتباطات و متغیرهای شناسایی شده پرداخت. بر این اساس، لازم به ذکر است که در ابتدا نگاهی به ترکیب عوامل تشکیل‌شده (جدول ۵)، نشان می‌دهد که مجموعه‌ای از عوامل که با یکدیگر دارای ارتباط و تعامل هستند بر روی عدم مطلوبیت کارکرد و اثربخشی میادین و المان‌های وابسته به آن‌ها اثرگذار می‌باشند. آنچه که در بررسی ارتباطات معنی‌دار به دست آمده مشخص است؛ دو

عامل ضعف مدیریت تخصص‌گرا در حوزه مدیریت شهری شهر مریوان و ضعف و کمبود منابع مالی مورد نیاز در راستای ارتقای کیفیت محیطی فضاهای عمومی شهری، بیشترین اثرگذاری را در تبیین شکل‌گیری معضلات دیگر دارا هستند. بایستی، توجه‌نمود که شهر به‌عنوان موجودی زنده شناخته‌می‌شود و مدیریت آن نیز، نیازمند متخصصان و کارشناسان زبده در عرصه‌های مختلف آن از عرصه کالبدی تا عرصه‌های اقتصادی، اجتماعی و زیست-محیطی است تا جان آن حفظ شود. وجود افراد متخصص کارآزموده موجب می‌شود که ضعف و نارسایی‌ها به‌شدت کاهش‌یابد و به‌ویژه در عرصه کیفیت محیطی؛ بسیاری از جزئیات مهم و اثرگذار که به‌دلیل نبود دید تخصص‌محورانه، مورد غفلت و فراموشی قرار می‌گیرند؛ دیده شوند و اجرایی گردند. تغییر مداوم کادر شهرداری در شهر مریوان، نبود برنامه‌ای جامع و بلندمدت در ارتباط با کیفیت محیطی فضاهای عمومی و سپردن مسئولیت‌های مرتبط با مدیریت کیفیت محیطی به افرادی با تخصص‌های علمی و عملی اندک، موجب شده تا فضای شهری شهر مریوان و به‌ویژه کیفیت میدین و المان‌های مرتبط با آن‌ها مورد غفلت واقع شود. وجود معماران و شهرسازان زبده که دارای تجربه علمی و عملی کافی باشند، نیاز کادر مدیریت شهری مریوان می‌باشد. فقدان برنامه‌ریزی و عدم وجود برنامه‌ای راهبردی و جامع که سرلوحه اقدامات مدیران شهری و نشان‌دهنده رویکرد و مسیر طی‌شده آن‌ها برای مدیریت و ارتقای کیفیت فضاهای شهری در کوتاه‌مدت، میان‌مدت و بلندمدت باشد و بتواند، چشم‌اندازی را ترسیم و پیش‌روی شهروندان و مدیران شهری در راستای عملکرد قرار دهد؛ بر فضای نامناسب مدیریت شهری مریوان، مستولی است. شهری که می‌خواهد در عرصه گردشگری به برندی بدل گردد و تقاضای پایدار گردشگران را داشته باشد، بایستی در عرصه مدیریت شهری و بخش مهم آن یعنی، کیفیت محیط و فضاهای شهری دارای برنامه و رویکردی مشخص باشد و بر مبنای آن عمل نماید. به‌دلیل فقدان نظریه و رویکرد مشخص و نیز عدم وجود برنامه مدون، اقدامات در حوزه کیفیت محیطی به‌صورت جزیره‌ای، موازی و گاه متضاد، پروژه‌محور و کوتاه‌مدت، بدون هیچ‌گونه نظم و هارمونی و حتی، دستاوردی خاص؛ اجرایی‌شده و با هدر رفتن هزینه و زمان بسیار، نتیجه حاصله نیز، بسیار اندک است. در این عامل، نکته قابل تأمل دارا بودن بیشترین بار عاملی توسط متغیر، بی‌توجهی به رونق زیست و اقتصاد شبانه میدین است. زیست شبانه در پیرامون میدین به‌عنوان مهمترین، قرارگاه‌های رفتاری و اقتصادی شهری نشان از پویایی، نشاط و سرزندگی شهری است. این در حالی است که در شهر مریوان، وضعیت به-گونه‌ای دیگر، رقم‌خورده و بی‌توجهی به پویایی زیست و اقتصاد شبانه موجب گردیده تا میدین و فضاهای عمومی شهری با تاریکی شب به خاموشی گراییده و صرفاً، نقش ساماندهی عبور و مرور سواره را ایفا نمایند. در این ارتباط، جدای از معضلات و کمبودهای زیرساختی که در قبل بدان پرداخته‌شد (مانند نور، رنگ و...) عدم دوام فعالیت‌های اقتصادی اطراف میدین در شب و عدم رویدادمحوری، نقش عمده‌ای در رقم‌خوردن وضعیت نامطلوب موجود در حوزه زیست و اقتصاد شبانه میدین دارد.

از سویی دیگر در حوزه تأمین منابع مالی مورد نیاز جهت ارتقای کیفیت فضاهای عمومی به‌ویژه میدین و المان‌های شهری شهر مریوان، لازم به ذکر است که شهرداری مریوان به‌عنوان متولی اصلی مدیریت شهری، همواره با یک ضعف اساسی و بنیادین روبه‌رو بوده و آن، کمبود منابع و پایدار نبودن منابع مالی در راستای اجرای طرح‌های توسعه شهری است. قدر مسلم، اصلاح میدین و المان‌های شهر مریوان به‌عنوان شهری با برند گردشگری که بایستی دارای استانداردهای مناسب از لحاظ کیفیت کالبدی فضاهای شهری و عناصر مرتبط با آن باشد، نیاز به منابع مالی ویژه و پایدار دارد. تکیه شهرداری به تراکم فروشی به‌عنوان تنها و مهمترین، راه تأمین منابع مالی که حتی پرداخت حقوق

پرسنل را هم با دشواری روبه‌رو می‌سازد؛ نمی‌تواند زمینه‌ساز افزایش بودجه شهرداری و حرکت آن به سمت ارتقا و بهبود مسائل ساختاری و زیربنایی باشد. در این ارتباط در میان متغیرها، نکته برجسته، در اولویت‌نبودن و دید هزینه‌محور مدیریت شهرداری به صرف هزینه در ارتقای کیفیت محیطی میادین و المان‌های وابسته به آن به‌عنوان متغیری است که دارای بیشترین بار عاملی است. این در حالی است که ارتقای سیما و منظر و کارکرد این گره‌های حساس و کارکردی شهری، علاوه بر تأمین حس سرزندگی و نشاط شهروندان، زمینه‌های ارتقای تصویرذهنی گردشگران را نیز فراهم می‌آورد؛ بنابراین بایستی به دید سرمایه‌گذاری به این قبیل صرف منابع مالی نگریسته شود. ضعف در مدیریت مشارکتی و مشارکت‌گرایی شهروندان در ارتقای کیفیت محیطی فضاهای عمومی شهری، عاملی است که دارای بیشترین مسیرهای اثرگذار از سایر عوامل بوده و به‌عنوان تنها متغیر وابسته صرف، شناخته می‌شود. این وضعیت، بدین معنی است که این عامل، بازتابی از عملکرد و مطلوبیت سایر عوامل بوده و وضعیت نامناسب در سایر عوامل به‌ویژه مدیریت تخصص‌گرا، غفلت از معنا و مفهوم در طراحی و در هم‌ریختگی کالبدی فضاهای عمومی، قریب به ۶۰ درصد از تغییرات این عامل را تبیین می‌نمایند. جذب مشارکت شهروندان به‌عنوان شهروندانی، مطالبه‌گر و مسئولیت‌پذیر در حوزه شهری و در این جا در ارتباط با کیفیت محیطی فضاهای عمومی شهری (المان و میادین) نیازمند جذب و به‌کارگیری آن‌ها در فرآیند مدیریت شهری، شفافیت، پاسخگویی، تعهد و تلاش و به عبارتی حرکت به سمت حکمروایی در مدیریت شهری شهر مریوان است. در شرایطی که میادین شهری و المان‌های شهر مریوان با هویت بومی و فرهنگی و توان‌های اقتصادی و اجتماعی آن بیگانه بوده است و بدون مشارکت و نظرسنجی از شهروندان اجرا می‌گردند، میادین نتوانسته‌اند به قرارگاه رفتاری، محیط‌هایی امن و دارای آرامش، بدل شوند و کمترین ارتباط و حس تعلق مکانی میان شهروندان و فضاهای محیطی شهر مریوان وجود دارد. در این وضعیت، نمی‌توان انتظار داشت که شهروندان در حفظ المان‌ها و یا مبلمان‌های وابسته به میادین و فضاهای عمومی مسئولیت‌پذیر باشند. در این عامل، متغیر مطالبه‌گر نبودن شهروندان در حوزه ارتقای کیفیت محیطی دارای بیشترین بار عاملی و اثرگذاری در تشکیل عامل مذکور می‌باشد که این وضعیت بازتابی از سطح نازل ظرفیت‌های شهروندان و بی‌توجهی به توسعه ظرفیتی شهروندان در حوزه مدیریت شهری است.

جدل ۵: موانع و معضلات پیش‌روی تحقق اثرگذاری میادین و المان‌ها در ارتقای حس سرزندگی شهری شهر مریوان

عامل (مفهوم)	متغیر	نشانه‌گر	عامل (مفهوم)	متغیر	نشانه‌گر
تأکید بر فرم و غفلت از معنا و مفهوم در طراحی میادین و المان‌ها	مخاطب‌محور نبودن طراحی	<i>f1</i>	ضعف در مدیریت مشارکتی و مشارکت‌گرایی شهروندان در ارتقای کیفیت محیطی فضاهای عمومی شهری	تخریب المان‌ها و مبلمان‌های فضاهای عمومی توسط شهروندان	<i>e1</i>
	ضعف خلاقیت و گرافیک محیطی در طراحی	<i>f2</i>		سطح اندک همبستگی و تعاملات اجتماعی	<i>e2</i>
تک‌بعدی بودن و عدم تنوع در طراحی المان‌های معنا‌محور	بی‌توجهی به باززنده‌سازی و به‌روزروری	<i>f3</i>	درهم‌ریختگی بافت کالبدی فضاهای عمومی	مطالبه‌نگر نبودن و ناآگاهی شهروندان در حوزه کیفیت محیطی	<i>e3</i>
	تک‌بعدی بودن و عدم تنوع در طراحی المان‌های معنا‌محور	<i>f4</i>		گسترش شدید دستفروشی در فضاهای عمومی به‌ویژه میادین شهر	<i>k1</i>
تأکید بر بُعد عینی و کالبدی و فراموشی بُعد ذهنی و روان-شناسی محیطی	بی‌توجهی به معماری زمینه‌گرا و بوم‌محور	<i>f5</i>	مهاجرپذیری زیاد شهر مریوان	بورس‌بازی شدید و تغییرات	<i>k2</i> <i>k3</i>
	بی‌توجهی به معماری زمینه‌گرا و بوم‌محور	<i>f6</i>			

عامل(مفهوم)	متغیر	نشانگر	عامل(مفهوم)	متغیر	نشانگر
ضعف مدیریت تخصیص‌گرا و کارآمد در حوزه شهری	بی‌توجهی به ورود هنرهای جنبشی و دیجیتال به نسبت هنرهای ایستا در ساخت میادین و المان‌ها	f7	ضعف در تأمین و کمبود منابع مالی مدیریت سیما و منظر شهری	گسترده کاربری اراضی عمومی	
	نبود دید پایداری در طراحی و ساخت میادین	n1		وجود کاربری‌های ناسازگار در پیرامون میادین	k4
	کیفیت پایین مصالح به‌کاررفته در ساخت المان و میادین	n2		مشارکت نکردن شهروندان در تأمین منابع مالی	m1
	بی‌توجهی به رونق زیست و اقتصاد شبانه میادین	n3		افزایش روزمره هزینه‌ها	m2
	عدم توسعه گردشگری رویدادمحور و نادیده‌گرفته‌شدن نقش میادین در این حوزه در شهر مریوان	n4		تکیه شهرداری بر تراکم‌فروشی و جریمه	m3
	تبدیل میادین به فلکه‌ها و نگاه تک‌کارکردی به آن‌ها	n5		اولویت‌نبودن میادین و المان‌های شهری در حوزه تأمین اعتبار مالی و دید هزینه‌محور به آن	m4
	ضعف حوزه مبلمان شهری به- ویژه در فضاهای عمومی اصلی شهر	n6		پایدارنبودن منابع مالی	m5
	بی‌توجهی به اصل آسایش اقلیمی	n7			
	بی‌توجهی به ارتقای حس سرزندگی و نشاط اجتماعی شهروندان در میان مسئولین توسعه‌ای	n8			
	نادیده‌گرفته‌شدن ارتباط کیفیت فضاهای عمومی در توسعه گردشگری	n9			
کمبود نیروی متخصص و کارآمد در حوزه معماری، طراحی و شهرسازی در حوزه مدیریت شهری	n10				

منبع: (یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۴)

نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر به‌منظور پاسخگویی به پرسش اصلی پژوهش، مبتنی بر این مطلب که وضعیت مطلوبیت میادین و المان‌های وابسته به آن در شهر مریوان مبتنی بر اصول میادین پایدار و سرزنده به چه نحوی است؟ و مهمترین عوامل مؤثر بر رقم‌خوردن وضعیت اثرگذاری و مطلوبیت آن‌ها کدامند؟ انجام‌پذیرفت. یافته‌های حاصله نشان‌دادند که وضعیت مطلوبیت میادین شهری شهر مریوان و المان‌های وابسته به آن‌ها از لحاظ هر سه شاخص مورد بررسی مبتنی بر طراحی، معماری و عملکردی، اجتماعی-اقتصادی و زیست‌محیطی و ۳۳ متغیر وابسته به آن‌ها در وضعیت نامناسبی قرار دارد. یافته‌ها نشان‌دادند که با برتری یافتن فرم بر عملکرد و معنا و مفهوم و سواره و عبور و مرور بر پیاده‌ها و سکون، میادین از کارکردها و اثرگذاری اقتصادی و اجتماعی، فاصله‌گرفته و بیشتر به فلکه‌هایی به‌منظور تنظیم عبور و مرور، بدل‌شده‌اند و کمترین درک و ارتباط میان شهروندان و گردشگران ورودی با این عناصر مهم فضاهای عمومی شهر وجود دارد. وضعیتی که در تضاد کامل با نیازها و الزامات این شهر در راستای تبدیل به شهری سرزنده مبتنی بر بهره‌مندی از توان‌های تجارت مرزی و گردشگری آن است و ضعفی مهم در راستای افزایش حس تعلق شهروندان و وابستگی آن‌ها به محیط شهر مریوان و نیز، ایجادکننده تصویر نامناسب از این مقصد مهم توریستی استان کردستان می‌باشد. آن‌چه که مشخص است، شهر مریوان دارای میادینی ناپایدار است که به‌هیچ‌وجه، نتوانسته‌اند به هویت‌سازی و خاطره‌سازی، افزایش‌دهنده تعاملات اجتماعی، برندسازی و تبدیل‌شدن به عناصر و

نشانه‌های لنگرگاهی و قرارگاه‌های رفتاری بدل شوند تا نتیجه این امر، ایجاد یک تصویرذهنی نامناسب ادراک‌شده از کیفیت محیطی فضاهای عمومی شهر مریوان و ناتوانی در ارتقای حس سرزندگی شهری باشد اما در ادامه در ارتباط با عوامل مؤثر بر رقم‌خوردن وضعیت نامناسب موجود، یافته‌های حاصله نشان‌دادند که مجموعه‌ای از عوامل، مبتنی بر ضعف مدیریت تخصص‌گرا و کارآمد در حوزه شهری، ضعف در تأمین و کمبود منابع مالی مدیریت سیما و منظر شهری (مؤثرترین عوامل)، تأکید بر فرم و غفلت از معنا و مفهوم در طراحی میدین و المان‌ها، درهم‌ریختگی بافت کالبدی فضاهای عمومی و ضعف در مدیریت مشارکتی و مشارکت‌گرایی شهروندان در ارتقای کیفیت محیطی فضاهای عمومی شهری بر ناکارآمدی میدین و المان‌های وابسته به آن‌ها در ارتقای حس سرزندگی و عملکرد مطلوب، اثرگذار هستند. این امر، ضرورت دید و مدیریت یکپارچه و سیستمی را در طراحی و اجرای این اقدام‌های مهم شهری، یادآور می‌شود. در این راستا، پیشنهاد می‌گردد که در ابتدا کمیته‌ای ویژه در شهرداری مریوان که در ارتباط با سیمای منظر شهری وجود دارد، با ورود افراد متخصص از رشته‌های معماری، برنامه‌ریزی شهری، طراحی و شهرسازی و نیز حضور آگاهانی از شهروندان، تقویت شده و یک برنامه ارتقای کیفیت محیطی با تأکید بر نقش میدین و المان‌های شهری از چشم‌اندازسازی تا سطح پروژه‌های اجرایی متناسب با وضعیت موجود و نیازهای شهر مریوان، تعریف گردیده و الزامات اجرا و شیوه نظارت و وظایف هر بخشی از شهرداری نیز، مشخص گردد و این برنامه، مبنای اختصاص بودجه در حوزه سیما و منظر شهری قرارگیرد. با توجه به اهمیت تقویت مشارکت‌گرایی شهروندان به‌عنوان یک عامل شناخته‌شده در پژوهش، نیاز است که به توسعه ظرفیتی در میان شهروندان مریوانی در ارتباط با ارتقای کیفیت محیطی به‌ویژه در حوزه میدین و المان‌ها پرداخت. در این ارتباط علاوه بر حضور آگاهانی در کمیته ارتقای منظر و سیمای شهری مریوان، ارائه فراخوان‌های طراحی المان‌های میدین، آموزش شهروندان در ارتباط با اهمیت و اثرگذاری میدین و المان‌ها و مبلمان‌های وابسته به آن‌ها در بهبود تصویر این شهر گردشگری از طریق تبلیغات درون‌شهری، شبکه‌های مجازی و حتی آموزش در مدارس و حرکت به سمت حکمروایی در مدیریت شهری، ضروری است. رویداد محورنمودن میدین اصلی شهر، علاوه بر تنوع کارکردی، با توسعه ظرفیتی شهروندان موجب افزایش حس و تعلق مکانی آن‌ها، ایجاد خاطره و هویت و توسعه گردشگری در شهر مریوان می‌گردد. در این ارتباط، نیاز است که رویدادهایی مانند تئاتر خیابانی که ۱۷ دوره بین‌المللی آن در شهر مریوان برگزار شده در میدین و المان‌های وابسته جلوه‌گر شود و رویدادهای مرتبط با هویت و تاریخ کهن قوم کُرد، نقش گردشگری و تجارت مرزی شهر و حتی برداشت محصولات برند کشاورزی این منطقه در پیرامون میدین برگزار و المان‌های آن نصب شود. نیاز است که در حوزه طراحی المان‌های میدین، دید تقلیل‌گرایانه مبتنی بر مجسمه و سردیس‌ها، کنار رفته و با بهره‌گیری از طرح‌های خلاقانه و انواع هنرهای نمایشی، دیجیتال، موزیکال و جنبشی، المان‌هایی خلق نمود که به برند شهری در میدین اصلی آن بدل شوند. خلاقیت، مخاطب‌محوری و تنوع و بومی‌گرایی، اصول مورد تأکید در طراحی المان‌های شهری مریوان هستند. در کنار ابتکار و خلاقیت در طراحی، توجه به هماهنگ‌سازی عناصر و تجهیزات با اقلیم گرم‌وسرد شهر مریوان، بهره‌گیری از مواد قابل بازیافت و هماهنگی آن‌ها با محیط‌زیست بکر منطقه، طراحی برای سنین مختلف و تنوع آن‌ها و از همه مهمتر، جانمایی و هماهنگی آن‌ها با فضاهای به‌کارگرفته‌شده، از مهمترین اصولی هستند که در طراحی و اجرای المان‌های شهری شهر مریوان در میدین و پیرامون آن‌ها مورد نیاز است. دو متغیر مهم شناخته‌شده در یافته‌های پژوهش در ارتباط ضعف در تأمین حس امنیت و آرامش و تداخل سواره و پیاده در پیرامون میدین برای شهروندان بود. ساماندهی

دستفروشان با مکان‌گزینی جدید برای آن‌ها، جدایی سواره از پیاده با کف‌سازی مناسب خیابان‌های پیرامون میداین، نصب سرعت‌گیر و ایجاد زیرگذرها و نصب تابلوهای راهنما، برقراری امکان دسترسی به میانه میداین بزرگ و مهم برای شهروندان با مبلمان مناسب آن‌ها در این ارتباط پیشنهاد می‌شود. نامگذاری‌های میداین شهر مریوان به‌عنوان یک مانع شناخته‌شده، نیاز به اصلاح و تطابق با فرهنگ بومی و محلی و ثبات اسامی دارد. در این ارتباط، نظرخواهی از شهروندان، راهکاری کارآمد محسوب می‌شود. در مجموع، می‌توان گفت که نیاز میداین و المان‌های شهر مریوان، باززنده‌سازی و بازآفرینی مجدد در قالبی معنادار و عملکردی در چارچوب اصول پایداری میداین است که پیوند شهروندان، القای حس سرزندگی و تعلق مکانی بر کارکرد عبوری و صرفاً زیبابودن، ترجیح داده شود.

منابع

آزادی‌زاده، نامدار؛ مهردادش، گونا. (۱۴۰۱). بررسی نقش میدان‌ها در هویت شهری (موردی: شهر تازه آباد)، جغرافیا و روابط انسانی، ۳۶۶-۳۸۱، (۴)۴.

<https://doi.org/10.22034/gahr.2021.314481.1631>

اعتصامیان، پریسا؛ پژوهان‌فر، مهدیه؛ نورتقانی، عبدالمجید. (۱۳۹۸). شناسایی و اولویت‌بندی عوامل طراحی مؤثر بر تعاملات اجتماعی شهروندان در میدان‌های عمومی شهری، آمایش جغرافیایی فضا، دوره ۹، شماره ۳۴، صص: ۱۱۷-۱۳۲.

[10.30488/gps.2019.100314](https://doi.org/10.30488/gps.2019.100314)

پورحیدر شیرازی، فرزانه. (۱۴۰۰). ارتقای سرزندگی و حس تعلق مکانی در فضاهای شهری (مطالعه موردی: منطقه ۵ شهر اصفهان)، اولین کنفرانس سالانه پژوهش‌های معماری و شهرسازی و مدیریت شهری.

<https://civilica.com/doc/544120>

پورحیدری، مینا؛ رفیعیان، محسن. (۱۴۰۱). تأثیر ذهنی نام فضاهای عمومی شهری بر شهروندان (میداین شهری یزد)، مهندسی و مدیریت ساخت، (۱)۶، ۲۵-۳۳.

https://www.jecm.ir/article_156238.html?lang=fa

جعفری‌جلی، حسین؛ کاظمی، موسی؛ حکمت‌نیا، حسن. (۱۴۰۰). تحلیلی بر عوامل کلیدی مؤثر بر فرسودگی عملکردی میدام امام-علی (ع) اصفهان، مدیریت شهری، (۳)۶۵، ۱۵۷-۱۷۸.

<http://ijurm.imo.org.ir/article-1-3207-fa.html>

حاجی‌زاده، یونس. (۱۴۰۱). نقش میداین در شکل‌گیری فضای شهری، ماهنامه تخصصی شهر پایا، دوره ۲۰، شماره ۲، صص: ۲۰-۲.

<https://civilica.com/doc/1512341>

حسین‌زاده، رباب؛ صفرعلی‌زاده، اسماعیل. (۱۳۹۹). سنجش و ارزیابی وضعیت مؤلفه‌های سرزندگی شهری از منظر شهروندان (مطالعه موردی: شهر ارومیه). فصلنامه علمی و پژوهشی پژوهش و برنامه‌ریزی شهری، (۱۱)۴۲، ۱۶۴-۱۵۳.

<https://doi.org/10.1001.1.22285229.1399.11.42.11.2>

حقیربان، شیدا؛ سجاذزاده، حسن؛ کریمی، مهرداد. (۱۳۹۲). اولویت‌های بصری میدان‌های شهری از منظر کاربران (موردی: میدان‌های شهر همدان)، آمایش محیط، (۲)۳۵، ۲۳-۳۸.

<https://sanad.iau.ir/Journal/ebtp/Article/988259>

رحیمی، لیلا. (۱۳۹۸). تبیین و ارزیابی عوامل تأثیرگذار در مطلوبیت میداین شهری (موردی: میدان ساعت تبریز)، پژوهش و برنامه‌ریزی فضایی، دوه ۸، شماره ۴، صص: ۶۷-۸۸.

<https://doi.org/10.22108/sppl.2018.110744.1205>

شهابی‌نژاد، علی؛ امین‌زاده، بهناز. (۱۳۹۱). منظر ورودی میدان نقش جهان اصفهان، هنرهای زیبا-معماری و شهرسازی، ۱۷(۱)، ۳۸-۲۷.
عابد دوست، حسین. (۱۳۹۹). تحلیلی نوستالوژیک و آیکونیک از کارکرد المان‌های شهری رشت، دانش شهرسازی، ۴(۲)، ۴۱-۱۹.

<https://doi.org/10.22124/upk.2020.15253.1358>

فروت‌ن‌راد، فرناز؛ زمانی، بهادر. (۱۴۰۱). سنجش قرارگاه‌های رفتاری در میادین شهری؛ مطالعه تطبیقی: میدان نقش جهان و میدان امام-علی اصفهان، جغرافیا و توسعه شهری، ۹(۱)، ۱۵۲-۱۲۷.

<https://doi.org/10.22067/jgusd.2022.69021.1019>

قهری، سارا؛ درس‌خوان، رسول. (۱۴۰۱). طراحی میادین محلی جهت ارتقای کیفی و حفظ هویت تاریخی (مورد: میدان مرکزی شهر تبریز)، تحقیقات کاربردی علوم جغرافیایی، دوره ۲۲، شماره ۶۷، صص: ۹۱-۱۱۲.

<https://doi.org/10.52547/jgs.22.67.91>

کریمی‌آذر، امیر رضا؛ طو‌رانداز، بهزاد. (۱۳۹۷). بازآفرینی میادین شهری با تأکید بر تعاملات اجتماعی براساس اصول نوشهرگرایی (موردی: میدان امام بندرانزلی)، دانش شهرسازی، ۳(۲)، ۹۷-۸۵.

<https://doi.org/10.22124/upk.2018.10349.1089>

نورالهی، رقیه؛ دارقی، علیرضا. (۱۴۰۱). باززنده‌سازی میدان درب خانه دیوانی رشت مبتنی بر تحولات تاریخی آن، مرمت و شهرسازی، ۳(۱)، ۲۴-۴.

https://www.rafmagz.com/article_159353.html?lang=en

نیکدل، راضیه؛ آرام، علی. (۱۴۰۰). بررسی تطبیقی طراحی المان‌های شهری با رویکرد هوست شهری در ایران و جهان، علوم زیست-محیطی و دانش جغرافیا، دوره ۱، شماره ۱، صص: ۲۰-۱.

<https://jour.aicti.ir/Article/34349/FullText>

یزدانی، محمدحسین؛ عبدالهی، ابولفضل؛ ولایتی، شیوا. (۱۴۰۲). اثر انواع هنر عمومی در فضاهای شهری بر نشاط درک‌شده بانوان شهر اردبیل، مطالعات شهری، دوره ۱۲، شماره ۴۸، صص: ۶۸-۵۵.

[10.34785/J011.2022.025](https://doi.org/10.34785/J011.2022.025)

یوسفی، اسماعیل؛ رحمانی، امیر؛ قربانخانی، محسن. (۱۳۹۳). ارزیابی نقش المان‌های شهری بر ارتقای حس مکان در فضاهای شهری (نمونه موردی: شهر همدان)، مطالعات محیطی هفت‌حصار، ۳(۱۰)، ۸۱-۷۱.

[20.1001.1.23225602.1393.3.10.7.1](https://doi.org/10.1001.1.23225602.1393.3.10.7.1)

References

Ali, M. B. S. Q. (2023). Post-war urban problems in ancient Mosul (Maydan neighbourhood). *Journal on Mathematics, Engineering and Natural Sciences (EJONS)*, 7(3), 363–379.

[10.5281/zenodo.10478935](https://zenodo.org/record/10478935)

<https://journals.indexcopernicus.com/search/journal/issue?issueId=373531&journalId=65467>

Alves, F. B. (2017). The traditional urban square—A vital organ in the city or a “Thing” of the past? In *Pre-Fabrication of Building Facades (Building Research: Design, Construction and Technologies)*, pp. 37–46. Springer.

https://doi.org/10.1007/978-3-319-22695-8_5

Alwah, A. A. Q., Li, W., Alwah, M. A. Q., & Shahrah, S. (2021). Developing a quantitative tool to measure the extent to which public spaces meet user needs. *Urban Forestry & Urban Greening*, 62, 12–24.

<https://doi.org/10.1016/j.ufug.2021.127152>

Barchino, A. T., Llopis Verdú, J. & Lluch, J. S. (2018). Recovering chromatic space as a sign of identity in the historic city. In A. Torres Barchino, J. Llopis Verdú & J. Serra Lluch (Eds.), *Putting Tradition into Practice: Heritage, Place and Design (Lecture Notes in Civil Engineering, Vol. 3, pp. 1321–1328)*. Springer.

https://doi.org/10.1007/978-3-319-57937-5_136

Dadashova, J. (2022). A quest on successful public squares: The case study of Fountain Squares in Baku City (Master's thesis). Eastern Mediterranean University.

<http://hdl.handle.net/11129/5841>

Djezzar, S., & Bada, Y. (2023). Decoding socio-spatial structural constants in syntactic analysis of a rural settlement: A case study of traditional settlements of the southern slope of the Aurès Massif, Algeria. *International Review for Spatial Planning and Sustainable Development*, 11(3), 192–213.

https://doi.org/10.14246/irspsd.11.3_192

Erce, V., Kuşakcı, A. O., & Haji Amiri, M. (2025). Evaluating urban square management success: A model for urban public spaces in Istanbul. *Urban Governance*. Advance online publication.

<https://doi.org/10.1016/j.ugj.2025.05.008>

Erem, Ö., & Şener, E. G. (2008). Complexity versus sustainability in urban space: The case of Taksim Square. *A/Z ITU Journal of the Faculty of Architecture*, 5(1), 54–73.

<https://www.az.itu.edu.tr/jfa/article/view/579>

Erturan, A. (2011). Kentsel kamusal alan oluşturmada bir yöntem denemesi: İstanbul Yeldeğirmeni Mahallesi örneği (Master's thesis). Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, İstanbul.

<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=8LJ7fIL9Qs2TdWbFdG-Jug&no=8aE0qsZMNN1OQ8vArvqerQ>

Gezer, A. M. S. & Qurraie, B. S. (2021). Evaluating the “Square” experience in Karabük City Square with the space syntax method. *International Journal of Eastern Anatolia Science Engineering and Design*, 3 (1), 43–54.

<https://doi.org/10.47898/ijeased.814138>

Gill, R. (2004). Change: Considering the relevance of place identity for planning in British Columbia's communities in transition (Master's thesis). University of Waterloo.

<http://hdl.handle.net/10012/1003>

Horayangkura, V. (2012). Incorporating environment-behaviour knowledge into the design process: An elusive challenge for architects in the 21st century. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, 50, 30–41.

<https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2012.08.013>

Işiklar, S. (2017). Vitality of the cities. *International Journal of Architectural Engineering & Technology*. 4, 18–23.

<https://doi.org/10.15377/2409-9821.2017.04.3>

Jameel, S. M. & Hussien, S. H. (2023). Public squares as catalysts for city brand. *International Journal on Technical and Physical Problems of Engineering*, 15 (3), 2–12.

<https://www.ijotpe.com/IJTPE/IJTPE-2023/IJTPE-Issue56-Vol15-No3-Sep2023/31-IJTPE-Issue56-Vol15-No3-Sep2023-pp234-242.pdf>

Javadi, H. (2016). Sustainable urban public squares. *European Journal of Sustainable Development*, 5(3), 361–370.

<https://doi.org/10.14207/ejsd.2016.v5n3p361>

Margareta Ingrid, C. (2024). The sociality of form: Camillo Sitte's urban morphologies. *German Quarterly*, 12(2), 1–16.

<https://doi.org/10.1111/gequ.12485>

Mehta, V. (2014). Evaluating public space. *Journal of Urban Design*, 19 (1), 53–88.

<https://doi.org/10.1080/13574809.2013.854698>

Najafi, M., & Shariff, M. K. B. M. (2011). The concept of place and sense of place in architectural studies. *International Journal of Human and Social Sciences*, 6(3), 1-7. Retrieved from:

https://www.researchgate.net/publication/288118788_The_concept_of_place_and_sense_of_place_in_architect_ural_studies

Önder, S. (2002). Kentsel açık mekan olarak meydanların irdelenmesi [Investigating squares in urban open spaces]. *Agriculture and Food Sciences*, 16 (29), 96-106.

<https://dergipark.org.tr/en/pub/selcukjafsci/issue/76290/1269718>

Paudel, U. & Pant, K. P. (2023). Understanding vitality of public space: A review with an example of capital city Kathmandu in Nepal. *Land Use Policy*, 133, 106860.

<https://doi.org/10.1016/j.landusepol.2023.106860>

Setaih, K., Hamza, N. & Townshend, T. (2013). Assessment of outdoor thermal comfort in urban microclimate in hot arid areas. Proceedings of the 13th Conference of the International Building Performance Simulation Association, Chambéry, France.

<https://doi.org/10.26868/25222708.2013.2521>

Zagroba, M., Szczepańska, A. & Senetra, A. (2020). Analysis and Evaluation of Historical Public Spaces in Small Towns in the Polish Region of Warmia, *sustainability*. 12(2), 2-20.

[10.3390/su12208356](https://doi.org/10.3390/su12208356)

Zeka, B. (2011). The humanistic meaning of urban squares: The case of Çayyolu Urban Square Project (Master's thesis). Middle East Technical University.

<https://open.metu.edu.tr/handle/11511/20466>

Zhu, Y., Zhang, Y. & Biljecki, F. (2025). Understanding the user perspective on urban public spaces: A systematic review and opportunities for machine learning. *Cities*, 156, 14-23.

<https://doi.org/10.1016/j.cities.2024.105535>

پیوست

شش سؤال اصلی که در مصاحبه‌ها مطرح شدند؛ عبارت بودند از این‌که: از دیدگاه شما، چرا میادین شهر مریوان، نتوانسته‌اند به شیوه‌ای اثرگذار و معنی‌دار بر ارتقای سطح سرزندگی این شهر، عمل نمایند؟ از دیدگاه شما، چرا المان‌های وابسته به میادین شهری مریوان (مانند مجسمه‌ها، آب‌نماها، نورپردازی، نمادهای فرهنگی، مبلمان شهری و...)، نتوانسته‌اند به صورت مؤثر و مطلوب در ارتقای کیفیت فضا و حس سرزندگی شهری، نقش ایفا کنند؟ از دیدگاه شما، تجربه حضور در میادین شهری مریوان تا چه اندازه توانسته است؛ حس تعلق، تعامل اجتماعی، و نشاط روزمره را در شما یا دیگر شهروندان تقویت کند؟ چه عواملی این تجربه را تضعیف کرده‌اند؟ از دیدگاه شما، مهم‌ترین مشکلات، کاستی‌ها یا نارسایی‌هایی که در طراحی، جانمایی، یا عملکرد المان‌های وابسته به میادین شهری مریوان وجود دارد، چیست؟ این مشکلات چگونه بر تجربه شهروندان و حس سرزندگی شهری تأثیر گذاشته‌اند؟ از دیدگاه شما، چه ضعف‌ها یا چالش‌هایی در حوزه مدیریت شهری و سیاست‌گذاری‌های مرتبط با طراحی، نگهداری، و ارتقای میادین و المان‌های وابسته در مریوان وجود دارد که مانع از شکل‌گیری فضاهایی با کیفیت و سرزنده شده‌اند؟ چه اصلاحات یا اقدامات مدیریتی می‌توانند در بهبود این وضعیت مؤثر باشند؟ از دیدگاه شما، یک میدان با مطلوبیت مناسب، بدین معنی که بتواند به ارتقای سطح سرزندگی شهر مریوان کمک نماید، بایستی؛ چه ویژگی‌هایی داشته باشد و الزامات مرتبط با آن چه عوامل و اقداماتی خواهد بود؟ همراه با این سوالات اصلی، در میان مصاحبه‌ها نیز، سوال‌هایی از پاسخ‌های ارائه شده پاسخگویان، طرح می‌گردید.

با توجه به حجم بالای مصاحبه‌ها، نمونه‌ای از کدگذاری باز در بخشی از پاسخ‌های ارائه شده به سوال زیر از سوی دو نفر از پاسخگویان، آورده شده است (جدول ۶).

از دیدگاه شما، چرا میادین شهر مریوان، نتوانسته‌اند به شیوه‌ای اثرگذار و معنی‌دار بر ارتقای سطح سرزندگی این شهر، عمل نمایند؟

پاسخگوی شماره ۳: ببینید برای شهری مثل مریوان که نماد گردشگری در استان کردستان هست؛ این میادین اصلاً نتوانستن جنبه معنایی خاصی رو ایجاد کنن، مثلاً توان‌ها و مزیت‌های گردشگری شهرستان رو نشون بدن یا جووری اونها رو طراحی و اجرا کنن که نشون دهنده فرهنگ کهن قوم کرد باشن. میدون امام اصفهان رفته باشین کل شهر جمع میشن و اون همه گردشگر داره و همه رو میکشونه سمت خودش اما ما تو مریوان، میدان رو فقط برای ماشین‌ها داریم و هیچ ارتباطی میون شهروندان و میادین وجود نداره چون ارتباطات مردمی رو نادیده گرفتن و تو ساخت میدون‌های شهری مدیرا تنها دنبال این هستن که بتونن ترافیک رو کنترل کنن. مردم هم چون از لحاظ حقوق شهروندی و سواد شهرنشینی و قوانین اون مطلع نیستن یعنی این ظرفیت رو تو اونها تقویت نکردن، به این وضعیت اعتنایی ندارن و براشون فرقی نداره و اصلاً جا افتاده که میدان یعنی اینکه فقط ماشین عبور کنه و چن تا مغازه دورش باشن و نه‌بایتش یه مجسمه یا سردیس رو اون وسط یا کنارش قرار بدن، بهش بگن نماد و المان که اصلاً هیچ ربطی هم به نام میدان و موقعیت و اهمیتش نداره و مردمم ازش چیزی نمی‌فهمن. حالا تو این چند ساله شهرداری همش درگیر بحران مالی بوده حتی تو جمع کردن پسماند و زباله‌ها هم مونده بود ولی خوب اگه مدیریت مالی درستی بشه و حتی اگه مردم تغییرات مثبتی رو احساس کنن مطمئن باشید میان و کمک میکنن و منابع

مالی تامین میشه خیلی جاها مدیریت مالی تو پروژه‌هاشون بد هست و اتلاف بودجه رو دارن، همون صرفه جویی کنن کافی هست.

کدها: نتونستن جنبه معنایی خاصی رو ایجاد کنن... نشون دهنده فرهنگ کهن قوم کرد باشن- کل شهر و گردشگرا جمع میشن تو اون میدون- میدان رو فقط برای ماشین‌ها داریم- مردم هم چون از لحاظ حقوق شهروندی و سواد شهرنشینی و قوانین اون مطلع نیستن- به این وضعیت اعتنایی ندارن- مجسمه یا سردیس رو اون وسط یا کنارش قرار بدن، بهش بگن نماد و المان- ربطی هم به نام میدان و موقعیت و اهمیتش نداره- شهرداری درگیر بحران مالیه- مردم تغییرات مثبتی رو احساس کنن مطمئن باشید میان و کمک میکنن- اتلاف بودجه-

پاسخگوی شماره ۱۴: تو هر شهری که وارد میشید میدین و به ویژه المان‌هایی که اطراف و یا داخل میدان‌ها قرار گرفته، میشن ویتترین و معرف اون شهر حالا شما به میدان‌های مریوان نگاه کن، ببین چی رو میتونی از این میدان‌ها و المان‌هاشون در ارتباط با این هنر و تاریخ و اجتماع و فرهنگ و حتی اقتصاد این شهر بفهمی چرا نباید ما المان‌هایی در ارتباط با محصولات ویژه و برند کشاورزی شهرستان که تو ایران شناخته شده هستن داشته باشیم. شما دقت کن ببین که ما میدون می‌سازیم که ماشین‌ها راحت عبور و مرور داشته باشن و اصلا توجهیم به پیاده‌روها اطرافشون نداریم الان همه ترافیک این شهر رو، دور و بر میدون‌ها داریم که یا شدن محل پارک ماشین‌ها و یا شدن محل دستفروش‌ها چه تو روز و چه تو شب. الان برید شهرداری پرس و جو کنید که چه برنامه و پروژه‌های تعریف شده‌ای برای میدون‌های شهر دارن از چه تخصص‌هایی کمک گرفتن برای طراحی و مدیریت این میدون‌ها، چقدر هزینه کردن و حاضر هزینه کنن، المان‌هایی که خیلی کمن رو با چه استدلال علمی، فنی و اجتماعی ساختن. اصلا به نظرتون ما، المان به معنای واقعی داریم که با دیدنش بتونیم به فکر فرو بریم و یه مفهوم و معنای جدید رو بهش برسیم یا نمیدونم یه خلاقیت بکری رو داشته باشه. اصلا تو این شهر مدیرای شهری به نشاط و خوشحالی مردم اهمیت میدن، شما بهم بگو چه برنامه عمومی رو تو این میدون‌ها برگزار کردن یا نمیدونم فضای این میدون‌ها و اطراف اون رو چه تغییر قابل توجهی دادن که شما به عنوان یه شهروند با دیدنشون احساس نظم و خوشحالی و اصلا شهروند بودن کنی. اینم بخشیش ضعف مردم هست که بی توجه هستن و برایشون مهم نیست و کسایی رو به عنوان شورا انتخاب کردن که تخصصی از شهر و مدیریت شهری ندارن. تو شهرداری هم مسئول اصلی مدیریت این شهره، آدم بدرد بخور و به معنای واقعی متخصص به ویژه تو حوزه طراحی شهری و شهرسازی کم داریم اکثرا تخصص‌های بی‌ربط دارن. شما الان برو شهرداری یا به شورای این شهر بگو این وضعیت رو، اولین دلیل که میاره می‌گه بودجه نداریم و منابع مالیمون کمه و این رو یه پوششی قرار میدن.

کدها: میشن ویتترین و معرف اون شهر- چی رو میتونی از این میدان‌ها و المان‌هاشون در ارتباط با این هنر و تاریخ و اجتماع و فرهنگ و حتی اقتصاد این شهر بفهمی- میدون می‌سازیم که ماشین‌ها راحت عبور و مرور داشته باشن- همه ترافیک این شهر رو، دور و بر میدون‌ها داریم- المان‌هایی که خیلی کمن- المان‌هایی رو با چه استدلال علمی، فنی و اجتماعی ساختن!- المان به معنای واقعی داریم- مدیرای شهری به نشاط و خوشحالی مردم اهمیت میدن!- چه برنامه عمومی رو تو این میدون‌ها برگزار کردن- (مردم) بی توجه هستن- شوراهای شهر، تخصصی از شهر و مدیریت شهری ندارن- آدم بدرد بخور و متخصص به ویژه تو حوزه طراحی شهری و شهرسازی کم داریم- (شهرداری) منابع مالیمون کمه.

جدول ۶: نمونه‌ای از کدگذاری باز مصاحبه‌های انجام گرفته در پاسخ‌های دونفر از پاسخگویان

کدهای استخراجی از مصاحبه‌ها	متغیر	عامل (مفهوم)
*	بی‌توجهی به معماری زمینه‌گرا و بوم‌محور در طراحی و اجرای میداین و المان‌های مربوطه	تاکید بر فرم و غفلت از معنا و مفهوم در طراحی میداین و المان‌ها
المان‌هایی که خیلی کم - المان‌هایی رو با چه استدلال علمی، فنی و اجتماعی ساختن! - المان به معنای واقعی داریم - مجسمه یا سردیس رو اون وسط یا کنارش قرار بدن، بهش بگن نماد و المان - ربطی هم به نام میدان و موقعیت و اهمیتش نداره.	تک بعدی بودن و عدم تنوع در طراحی المان‌های معنا محور	
مردم هم چون از لحاظ حقوق شهروندی و سواد شهرنشینی و قوانین اون مطلع نیستن - به این وضعیت اعتنایی ندارن - (مردم) بی توجه و براشون مهم نیست.	مطالبه‌نگر نبودن و ناآگاهی شهروندان در حوزه کیفیت محیطی	ضعف در مدیریت مشارکتی و مشارکت‌گرایی شهروندان در ارتقای کیفیت محیطی فضاهاى شهری
میدان رو فقط برای ماشین‌ها داریم - همه ترافیک این شهر رو، دور و بر میدون‌ها داریم - میدون می‌سازیم ماشینا راحت عبور و مرور داشته باشن.	تبدیل میداین به فلکه‌ها و نگاه تک‌کارکردی به آنها	ضعف مدیریت تخصص‌گرا و کارآمد در حوزه شهری
مدیرای شهری به نشاط و خوشحالی مردم اهمیت میدن! - آدم بدرد بخور و متخصص به ویژه تو حوزه طراحی شهری و شهرسازی کم داریم - شوراهاى شهر، تخصصی از شهر و مدیریت شهری ندارن.	کمبود نیروی متخصص و کارآمد در حوزه معماری، طراحی و شهرسازی در حوزه مدیریت شهری	
چه برنامه عمومی رو تو این میدون‌ها برگزار کردن - کل شهر و گردشگر جمع میشن تو اون میدون.	عدم توسعه گردشگری رویدادمحور و نادیده - گرفته‌شدن نقش میداین در این حوزه	
شهرداری درگیر بحران مالیه - اتلاف بودجه - (شهرداری) منابع مالیمون کمه.	پایدار نبودن منابع تأمین مالی شهرداری	ضعف در تأمین و کمبود منابع مالی مدیریت سیما و منظر شهری

منبع: (یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۴)